Урокі Быкава: учора, сёння, заўтра (чытайце на 5-й стар.)

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадо...
Якуб КОЛАС

№ 48 (4403)

21 чэрвеня 2019 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Народная Воля

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

У Мінску – II Еўрапейскія гульні!!! Шматлікіх рэкордаў вам, спартсмены!

ЛІЧБА ДНЯ

3,5 мільярда юаняў

Такі крэдыт плануе атрымаць Беларусь да канца 2019 года ад Банка развіцця Кітая.

"Падпісаны мемарандум аб прыцягненні крэдыту на 3,5 мільярда юаняў. Цяпер ідзе адпрацоўка ўмоў яго прыцягнення", – цытуе БЕЛТА міністра фінансаў **Максіма Ермаловіча.** Гэтая сума ў эквіваленце складае больш за 500 мільёнаў долараў.

ЧУЛІ?

Мінчанка не заплаціла падаткі з 1,2 мільёна еўра

Гэта амаль 160 тысяч рублёў.

Жанчына прадала сваю долю ў статутным фондзе аўстрыйскай камерцыйнай структуры. Пры падачы падатковых дэкларацый у 2013–2014 гадах яна не ўказала, што атрымала з-за мяжы даход ад продажу акцый – 1,2 мільёна еўра. Пры гэтым меншыя сумы даходаў, у тым ліку атрыманыя за мяжой, яна пазначыла ў падатковых дэкларацыях і выплаціла належны падатак.

За ўхіленне ад выплаты падаткаў у асабліва буйным памеры на 45-гадовую мінчанку завялі крымінальную справу. Жанчына ўжо цалкам кампенсавала шкоду, прычыненую дзяржаве.

КАЛІ ЛАСКА...

Што пакажуць гасцям?

Турыстычная кампанія "Віаполь" сумесна з парталам ВЕТЛІВА распрацавалі графік штодзённых экскурсій для гасцей Гульняў і аматараў падарожнічаць.

Усе экскурсіі ўключаюць уваходныя білеты ў музеі і абеды, калі экскурсія доўжыцца больш за 5 гадзін.

Напрыклад, трохгадзінная аглядная экскурсія па Мінску каштуе 25 рублёў на рускай мове, 35 рублёў на англійскай. Экскурсія ў Мір і Нясвіж – 80–120 рублёў, у Дудуткі – 65–85, у Хатынь – 29–40, на завод БелАЗ – 40–50 рублёў.

Віктар ШПАК.

ЛІСТ З РЭДАКЦЫІ

Іосіф СЯРЭДЗІЧ, заснавальнік, выдавец і галоўны рэдактар газеты «Народная Воля»

Не здрадзьце!

Столькі імён знакамітых журналістаў, палітолагаў, партыйных і грамадскіх дзеячаў, вядомых эканамістаў, бізнесменаў, тых, хто з'яўляецца гонарам Беларусі ў навуцы, медыцыне, культуры, Вы, шаноўныя чытачы, не знойдзеце на старонках ні аднаго іншага выдання, акрамя «Народнай Волі».

І рэдакцыя лічыць гэта сваім галоўным капіталам. Яны – брэнд «Народнай Волі». Глядзіце, толькі ў адным сённяшнім нумары – папулярнейшыя публіцысты Святлана Калінкіна, Міхась Скобла, Валерый Карбалевіч, Аляксандр Фядута. А ўзгадаем яшчэ Аляксандра Класкоўскага, Алену Малочка, Сямёна Букчына, Лявона Баршчэўскага, чые матэрыялы будзяць душу, наводзяць на глыбокі роздум. А ці ж не радуюць вас артыкулы Марыі Эйсмант, Марыны Коктыш, Алеся Сівага, Міхала Карневіча ды многіх-многіх іншых таленавітых журналістаў! Колькі яркіх публікацый на рахунку высокапрафесійнага эканаміста, партыйнага і грамадскага актывіста Васіля Шлындзікава, аналітыка-фінансіста Барыса Жэлібы, навукоўцаў Леаніда Лыча, Васіля Русовіча, Вячаслава Сasноўскага! Не пералічыць аўтараў тых лістоў, якія амаль у кожным нумары з'яўляюцца на тэматычнай паласе «Пошта».

Як заснавальнік, выдавец і галоўны рэдактар «Народнай Волі» ганаруся ўсімі, хто вось ужо 24 гады дапамагае мне выдаваць адну з самых уплывовых недзяржаўных газет.

Сёння я звяртаюся да Вас, шаноўныя чытачы, з адной просьбай: выкажыце сваю ўдзячнасць ім і Вы. Такая магчымасць у Вас ёсць – кожнаму з іх, як і мне, прыемна будзе, калі Вы самі аформіце падпіску на «Народную Волю» на другое паўгоддзе і па меры магчымасці дапаможаце гэта зрабіць тым, у каго вельмі і вельмі вялікія цяжкасці з фінансамі.

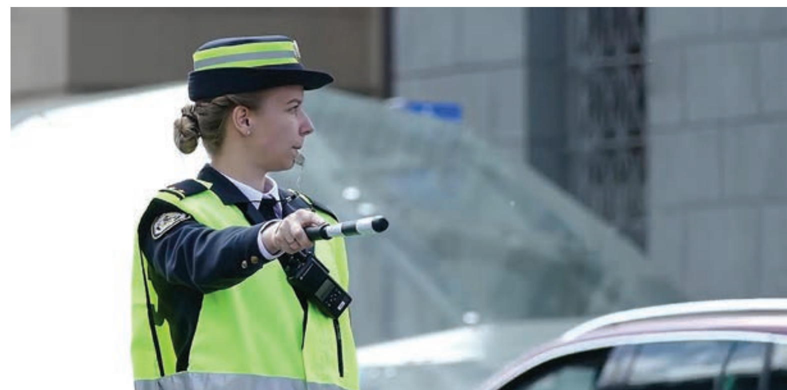
Не здрадзьце «Народнай Волі»!

Не здрадзьце ім, яе творчым аратым!

У згуртаванні – наша сіла!

Да заканчэння падпіскі – усяго **5** дзён. Не спазніцеся!

Нізкі паклон Вам, добрыя людзі!

Прыгажуні-рэгуліроўшчыцы

На скрыжаваннях сталічных вуліц з'явіліся прывабныя дзяўчаты-рэгуліроўшчыцы, і гэта робіць горад толькі прыгажэйшым.

Як стала вядома, падчас Еўрапейскіх гульняў рух транспарту будуць рэгуляваць 25 дзяўчат – інспектараў ДАІ з усёй краіны. Яны будуць сачыць за бяспекай руху і «разводзіць» транспарт. Дзяўчаты прайшлі спецыяльны адбор і да гэтага на працягу трох месяцаў праходзілі спецыяльную падрыхтоўку ў сябе дома і ў Мінску.

У ДАІ не выключаюць, што калі такая практыка спадабаецца людзям, рэгуліроўшчыц на магістралях горада можна будзе ўбачыць часцей. Так і на самай справе прыгажэй...

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

НЕЗАВИСИМАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Борис ЖЕЛИБА, профессор, доктор экономических наук

Не окажется ли официальный прогноз мыльным пузырем?

Внешние факторы, которые обычно благоприятствовали белорусской экономике, неожиданно развернулись по отношению к ней на сто восемьдесят градусов. В основе этого жесткая позиция российского руководства, направленная, прямо скажу, на последовательное поглощение белорусского государства. Отказ в компенсации налогового маневра, в выдаче межгосударственного кредита, «подвешенный» последний транш кредита Евразийского банка, перманентная блокировка Россельхознадзором агропромышленного экспорта из Беларуси – все это стоит в одном ряду: поставить на колени белорусскую экономику. Тут еще добавилась и российская «грязная» нефть.

Все это не проходит бесследно. По информации Белстата, ВВП страны за январь–май в сравнении с аналогичным периодом прошлого года вырос только на 1%. Объем промышленного производства увеличился на 0,3%, сельское хозяйство дало минус 1,3%, экспорт потерял 1,8%. Напомним, что по годовому прогнозу правительства ВВП должен прирасти на 4%, бюджет Минфин верстал, исходя из более скромных 3%. Вялый старт экономики с начала года может смениться ее стагнацией. Пока это не насторожило правительство и не помешало ему заявить о том, что оснований для пересмотра прогноза развития экономики на этот год не имеется. Мол, всякое было. В какие-то годы медленно запрягали, но быстро ехали, в другие, как в прошлом, наоборот. В 2018-м за январь–май ВВП прирос в годовом измерении на 4,7%, а к концу года осталось только 3%. Какой драйвер может подстегнуть нашу экономику, чтобы выйти практически за оставшееся полугодие на обещанные 3–4% роста? Не окажется ли официальный прогноз мыльным пузырем?

Финансовое состояние белорусских предприятий не внушает доверия. К 1 мая суммарная задолженность крупных и средних предприятий реального сектора достигла 126 млрд рублей. Эта величина сопоставима с размером ежегодного белорусского ВВП. Из этой суммы долги по кредитам и займам составили 75,1 млрд рублей, кредиторская задолженность – 50,9 млрд. До 60% предприятий низкорентабельны (рентабельность до 5%) или нерентабельны. В этом году не смогли выйти на положительную рентабельность более 27% субъектов хозяйствования. Генераторами прибыли остаются предприятия химической промышленности. Это прежде всего «Беларуськалий». Как всегда, хорошо чувствуют себя предприятия, сидящие на трубе, – «Газпром», «Трансгаз Беларусь», Гомельская и Полоцкая «Транснефть». К ним можно добавить БелАЗ, БЖД и еще несколько крупных предприятий. Но и у некоторых из них прибыль сократилась.

Зато, несмотря ни на что, растут реальные доходы населения – они увеличились более чем на 8%, тогда как, по прогнозу правительства, должны подняться за год на 3,4%. Рост зарплаты на предприятиях продолжает в разы опережать рост производительности труда. Как известно, жить хорошо, а хорошо жить – еще лучше. Что мы можем получить с такими «ножницами» в итоге, давно известно. Если кто не помнит 2011 год, в том числе по малолетству, напомним: рост цен более чем в 2 раза, почти трехкратная девальвация белорусского рубля. Одна надежда, что это помнит и руководство Нацбанка. Пока оно в узде держит инфляцию и ситуацию на валютном рынке. Республиканский и консолидированный бюджеты сводятся с приличным дефицитом, немного приросли золотовалютные резервы. Сводит концы с концами ФСЗН. Это хорошо, но надо ежегодно отдавать внешним кредиторам более 3,5 млрд долларов. Минфин пока изыскивает источники для своевременного погашения внешнего и внутреннего госдолга. Естественно, это также напрягает экономику.

В предстоящие дни все будут жить вторыми Европейскими играми, но спортивные праздники заканчиваются, и всем белорусам вновь придется вернуться, как говорят французы, «к своим баранам».

ПОЛЕМИКА

Как Прокопеня растревожил клубный улей...

Главным героем очередного заседания Интеллектуального клуба Светланы Алексиевич стал бизнесмен IT-сферы ***Виктор Прокопеня****, самый публичный представитель этого направления экономики. Именно поэтому к его словам внимание было приковано всерьез.*

Роль образования, медиа, общества

Первый тезис Виктора Михайловича – будущее зависит не от политики, а от системы образования.

«Система образования, которая сейчас существует в мире, создавалась для другой экономики – индустриальной. Для экономики знаний требуется гораздо большее разнообразие творческих людей. Мы все разные. Те, у кого есть двое или больше детей, знают, насколько они не похожи друг на друга. И наши интеллектуальные возможности такие же разные. За счет персонализации, которая будет учитывать особенности каждого ребенка, учеба в будущем будет гораздо интереснее, чем сейчас».

Обратите внимание: один из наиболее преуспевающих бизнесменов Беларуси признает, что система образования сложилась давно и для другой эпохи. Но он не говорит, можно ли что-то изменить в этой системе, чтобы она работала, – и при этом не трогать остальной государственный механизм. Вот как Прокопеня отвечает на вопрос, понимают ли его в Министерстве образования: *«Есть наши ожидания, а есть реальность. Министр образования управляет махиной размером в 3 млрд долларов, в системе работают сотни тысяч людей [...] Многие не понимают сложность работы. Есть куча треша, который придумало не Министерство образования, а органы на местах. Например, учителя ходят по домам и проверяют установку пожарной сигнализации. Это унижает учителя. Но это инициатива местных органов. Вот почему важна роль медиа, общества. Даже самый крутой министр образования все эти проблемы не победит. Это вопрос для общества – проблемы надо находить и решать. [...] Образование – это огромная индустрия, и больше всего там не хватает помощи общества. Диалог в формате «министр – дурак» не работает. Работает, когда ты приносишь предложения, которые могут помочь. А этого очень мало».*

Подождите, общество должно разрабатывать бюджет или парламент? Общество должно влиять на загрузку учителей дополнительными, не свойственными им обязанностями или исполнительная власть? От ответа на эти вопросы Прокопеня уходит. Он понимает, что общество возразить ему не сможет. А государство – очень даже сможет. И он знает, как оно возразит. Он уже прошел через это – весной 2015 года, когда его задержали, потом выпустили под подписку о невыезде, а потом – вдруг – сняли обвинения. И, возможно, даже извинились, во что я не очень верю.

Об идеологии вообще и в частностях

О том, что Прокопеня сознательно уходит от критики государства, говорит еще один тезис: *«Я считаю, что идеология – это продукт прошлого. Сегодня могут быть идеи, задачи и ценности в каком-то формате. Обсуждать какую-то идеологию, в которую будет верить каждый в Беларуси сегодня, в XXI веке, когда каждый смотрит свой контент, – этого не будет».*

– А что тогда нас объединяет, кроме территории, если национальная идея или идеология, как ты говоришь, это продукт прошлого и его не надо пытаться натягивать на реальность? – спросил у бизнесмена модератор.

– Общие ценности, культура. Идеология – это то, что придумали разные государства, чтобы люди верили в какой-то проект. Нас объединяет культура, это очень многообразное понятие. У нас состоявшееся государство, народ, общество, я считаю. Это достижение нашего государства, что идеологии у нас нет.

Скажите спасибо, что Вас не услышал Александр Лукашенко, – мог бы обвинить в непонимании государственной политики: он-то создал идеологическую вертикаль, которая и следит за тем, чтобы система образования полностью противоречила Вашему видению. Вы вот говорите:

– Для экономики знаний требуется гораздо большее разнообразие творческих людей. И наши интеллектуальные возможности такие же разные. За счет персонализации, которая будет учитывать особенности каждого ребенка, учеба в будущем будет гораздо интереснее, чем сейчас. Наука и система образования будут иметь гораздо больше творческих людей, которые смогут жить более полноценной и качественной жизнью.

Сказанное вами – абсолютно идеологическая посылка. Потому что она предполагает свободное обучение, начиная от свободы выбора учителем программ из различных вариантов и заканчивая свободой выбора учеником и его родителями учебного заведения, набора предметов, которые будет изучать ребенок, и, наконец, выбора учителя.

И как это сочетается с подходами белорусского государства, направленными на централизацию механизма принятия любых решений и на ограничение свободы выбора во всех сферах жизни? Можно ли реализовать эту, простите, педагогическую утопию, сторонником которой Вы являетесь, в государстве, которое в основных идеологических (не бойтесь этого слова) постулатах направлено как раз на то, чтобы не допустить ее реализации?

(Окончание на 2-й стр.)

БЕЗ РЭТУШЫ

Валерый КАРБАЛЕВІЧ

Небяспечная гульня

Тайныя перамовы паміж Мінскам і Масквой пра «паглыбленне інтэграцыі», якія цягнуцца ўжо амаль тры месяцы, выйшлі на фінішную прамую. 21 чэрвеня ўрады дзвюх дзяржаў павінны прыняць нейкі дакумент.

Варта заўважыць, што абодва бакі пры гэтым свядома напускаюць туман, кажуць не ўсю праўду ці зусім няпраўду, імкнуцца схаваць свае сапраўдныя планы, стараюцца перахітрыць адзін аднаго.

Вось, напрыклад, Уладзімір Пуцін 7 чэрвеня на пленарным пасяджэнні Пецярбургскага міжнароднага эканамічнага форуму, разважаючы пра беларуска-расійскія адносіны, заявіў: «Сёння няма ніякіх падстаў для дзяржаўнага аб'яднання, у нас няма такіх планаў, мэт няма». І пры гэтым дадаў, што гаворка ідзе ўсяго толькі пра будаўніцтва Саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі. Але хітрасць ці падвох расійскага прэзідэнта палягае ў тым, што рэалізацыя дамовы аб стварэнні Саюзнай дзяржавы якраз і азначае дзяржаўнае аб'яднанне. Бо там гаворка ідзе аб стварэнні адзіных органаў улады, прыняцці Канстытуцыйнага акта Саюзнай дзяржавы, пераходзе да адзінай валюты. А гэта і ёсць аб'яднанне, дакладней, нават паглынанне Беларусі Расіяй.

Нешта падобнае, як мне здаецца, робіць і Аляксандр Лукашэнка. Відавочна, ён не хоча гэтага аб'яднання, імкнецца ўхіліцца ад яго, неяк абдурыць саюзніка. Але па шэрагу прычын не можа, асцерагаецца сказаць адкрыта, што ён супраць гэтага саюзнага будаўніцтва. Найперш таму, што Масква выкарыстоўвае тактыку эканамічнага шантажу, увязвае ўсе кірункі эканамічнай дапамогі Беларусі з гатоўнасцю Мінска да «паглыблення інтэграцыі». Гаворка ідзе ўжо не толькі пра кампенсацыю страты ад падатковага манеўру, але і пра павелічэнне кошту газу. РФ адмаўляецца выдаваць крэдыты. То бок, калі Беларусь адмовіцца будаваць Саюзную дзяржаву, то давядзецца жыць без расійскіх субсідый. Усё гэта цягне за сабой вялікія і, думаю, драматычныя наступствы.

Асабліва гэта непрыемна перад дзвюма выбарчымі кампаніямі. Дарэчы, калі Лукашэнка будзе моцна ўпарціцца, то падчас прэзідэнцкіх выбараў Масква можа стварыць яму праблемы, пагуляць з падтрымкай нейкага іншага кандыдата, то бок панерваваць дзейнага беларускага кіраўніка.

Акрамя таго, Лукашэнка не хоча страціць вобраз прарасійскага кіраўніка сярод расійскага грамадства і тамтэйшай эліты. Вядома, што ён самы папулярны замежны палітык у Расіі. І калі Лукашэнка рашуча заявіць, што адмаўляецца будаваць Саюзную дзяржаву, то гэты палітычны капітал можа страціць.

Зважаючы на згаданыя чыннікі, Лукашэнка, на мой погляд, вырашыў весці з Крамлём сваю хітрую гульню. Ягоны адказ на прапанову Масквы дастаткова супярэчлівы. Ён не адмовіў наўпрост, узяў на ўзбраенне не палітыку адкрытага супрацьстаяння, супраціву расійскай ініцыятыве, а іншую тактыку. Лукашэнка сцвярджае, што ён не супраць паглыблення інтэграцыі, не супраць далей будаваць Саюзную дзяржаву на аснове дамовы 1999 года. Але на самай справе выстаўляе ўмовы, на якія Расія не можа пагадзіцца. Гэта лінія, якую можна выказаць формулай «так, але не». Адказваючы на прапановы Масквы аб «паглыбленні інтэграцыі», Лукашэнка паўтарае, што мы толькі «за», аднак... І вось тое, што ідзе за гэтым «аднак», на самай справе азначае «не». Кіраўнік Беларусі нібыта прапануе іншы алгарытм гэтага працэсу. Маўляў, трэба заходзіць з іншага боку, будаваць Саюзную дзяржаву не з даху, а з фундамента – спачатку роўныя ўмовы гаспадарання, і толькі потым стварэнне сумесных дзяржаўных інстытутаў. Маўляў, мы за пераход да адзінай валюты, але гэта павінен быць не расійскі рубель, а эмісійны цэнтр можа працаваць толькі на парытэтных пачатках. Усім зразумела, што Масква на такое не пойдзе, што гэта такі хітры спосаб, каб адбіцца ад расійскіх прапаноў. І адначасова ў абмен на гэтыя абяцанні афіцыйны Мінск, як мне думаецца, разлічвае, што расійскія датацыі будуць працягвацца.

Аднак, гуляючы ў такую хітрую гульню, беларускае кіраўніцтва, а разам з ім і ўся Беларусь, можа моцна прайграць. Па-першае, Масква лёгка разгадала такую тактыку Мінска і не паддаецца на абяцанні. Яна спыніла фактычна ўсе датацыі і жорстка ўвязвае эканамічную падтрымку з канкрэтнымі, зафіксаванымі ў дамовах абавязацельствамі і рэальнымі крокамі беларускага боку па аб'яднанні з Расіяй.

Па-другое, такая тактыка вельмі небяспечная для міжнароднай рэпутацыі, вонкавага вобразу Беларусі. Бо што бачаць і чуюць замежныя суб'екты? Зважаючы на афіцыйную інфармацыю, яны прымаюць да ведама, што Беларусь і Расія вядуць перамовы пра аб'яднанне ў адну Саюзную дзяржаву, абмяркоўваецца працэдура пераходу да адзінай валюты. Усе хітрасці, тонкая гульня афіцыйнага Мінска можа застацца па-за ўвагай. І гэта не гіпотэзы. Калі пачытаць заходнія медыі, паслухаць, асабліва ў кулуарах, замежных палітыкаў, дыпламатаў, экспертаў, то ў цэлым верагоднасць знікнення ці мінімізацыі беларускага суверэнітэту разглядаецца як рэальная. Бо аб'яднанне такіх розных па маштабе краін на практыцы будзе азначаць далучэнне Беларусі да Расіі. Напрыклад, пры пераходзе нашай краіны на расійскі рубель Беларусь не зможа праводзіць самастойную эканамічную палітыку.

І якія высновы могуць рабіць з усяго гэтага замежныя палітыкі, кіраўнікі, інвестары? Высновы простыя. Маўляў, навошта дамаўляцца аб нечым, падпісваць дамовы з кіраўніцтвам дзяржавы, якая хутка можа знікнуць? Які сэнс рабіць інвестыцыі, мець эканамічныя стасункі з Беларуссю, калі не вядома, якая тут будзе эканамічная палітыка, якая валюта? Навошта рызыкаваць? Так наўпрост, афіцыйна, падчас перамоў, зразумела, ніхто не кажа. Але шмат хто мае на ўвазе.

Здаецца, кіраўніцтва Беларусі гэтую акалічнасць да канца не разумее. Ягоныя запэўніванні ў непахіснасці беларускага суверэнітэту і перамовы з Расіяй аб стварэнні Саюзнай дзяржавы супярэчаць адно аднаму. Насамрэч гэтая гульня небяспечная і шкодная. Яна разбурае той імідж самастойнай, незалежнай ад РФ краіны, які паспеў стварыцца і замацавацца пасля пачатку ўкраінскага крызісу.

СЛЫШАЛИ?

В Беларуси пересадили сердце 10-летней девочке

В РНПЦ «Кардиология» подчеркивают: это третий случай, когда врачи-трансплантологи пересаживают сердце ребенку.

– Важно, чтобы вес девочки существенно не поменялся, – сказал «Народной Воле» директор РНПЦ, академик **Александр Мрочек.** – *Сама операция прошла успешно. Сейчас состояние юной пациентки хорошее, донорский орган приживается нормально. Дарья готовится к выписке.*

Самая большая проблема – это пересадка сердца грудничкам, годовалым деткам, потому что потом требуются ретрансплантации. Организм растет, а пересаженное сердце – нет, надо искать другого донора. В Великобритании пару лет назад ребенку пересадили сердце второй раз.

– Операция Даши стала третьей в практике белорусских кардиохирургов. А раньше деткам какого возраста выполняли такие пересадки?

– Приблизительно такого же, подросткового.

Печально, но одной девочки с нами уже нет... Там ситуация была странная. Мы спасли ребенка, а мама – то ли по незнанию, то ли по другой причине – практически отказалась от поддерживающей терапии, без которой пересаженный орган отторгается...

– А как часто в мире пересаживают сердце детям?

– К сожалению, в детской хирургии в этой области прогресса нет, и это объяснимо: на вырост такую трансплантацию не сделаешь. С пациентами подросткового возраста проще. Организм уже сформирован, пересаженное сердечко может приспособиться... Но возникает другая проблема – поиска донорского органа. Это мировая проблема.

Что касается Даши, то, как говорят в РНПЦ, она уже строит планы на будущее и мечтает через год кататься на велосипеде. Верит, что долгие годы болезни остались в прошлом.

Проблемы с сердцем у Даши начались в 6 лет, и если первое время она вела обычную жизнь, ходила в школу, хоть и жила на таблетках, то последние несколько месяцев сердечная недостаточность прогрессировала, а за полтора месяца до операции девочка и вовсе постоянно находилась в реанимации. В РНПЦ «Кардиология» ее доставили за 4 часа до пересадки, донорский орган – вертолетом МЧС. Спасительная для Даши трансплантация была выполнена 7 июня.

Мария ЭЙСМОНТ.

На фото: 18 июня Даше исполнилось 11 лет. Поздравить девочку с днем рождения вместе с коллегами пришел заместитель директора РНПЦ «Кардиология» по хирургической помощи Сергей Спиридонов *(на фото слева)*, **который оперировал Дашу.**

СКАНДАЛ

За изощренный способ изымания денег?

Очередной руководитель Солигорского района задержан по коррупционной статье

Как известно, 17 июня арестован председатель Солигорского райисполкома **Олег Поскробко.** Он возглавил район калийщиков 10 августа 2017 года. Назначили его на эту должность вместо **Александра Римашевского**, который на тот момент уже больше двух месяцев находился в следственном изоляторе. Александру Римашевскому инкриминировали взятку, полученную лицом, занимающим ответственное положение. В декабре 2017 года Минский областной суд признал его виновным в совершении данного преступления и приговорил к 8 годам лишения свободы в колонии усиленного режима с конфискацией.

Однако через полгода он вышел на свободу – помиловал Александр Лукашенко – и был направлен на работу директором одного из государственных сельхозпредприятий.

И вот очередной руководитель Солигорского райисполкома – за решеткой. Следственным комитетом возбуждено уголовное дело за превышение власти или служебных полномочий. Санкция по этой статье предусматривает до 10 лет лишения свободы с конфискацией и запретом занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью.

Олег Поскробко был задержан не в Солигорске, а в Минске в здании Минского облисполкома, куда отправился по служебным делам. Позже старший **оперуполномоченный по особо важным делам ГУБЭП МВД Вероника Посметьева** на сайте ведомства прояснила ситуацию более детально. Она рассказала, что, будучи первым заместителем министра ЖКХ, Олег Поскробко лоббировал интересы иностранной коммерческой структуры по вопросам жилищно-коммунального хозяйства. Неоднократно превышал служебные полномочия и получал от представителя коммерческой структуры незаконные денежные вознаграждения. В сумме они составили 2 тысячи евро. Причем придуманный способ изымания денег был весьма изощренным. В интересах следствия этот способ пока не раскрывают.

40-летний Олег Поскробко родом из г. Пружаны Брестской области. За плечами у него Белорусский государственный технологический университет и Академия управления при президенте Республики Беларусь. Работал на стеклозаводе «Неман», в жилищно-коммунальных организациях Минска, был на руководящих должностях в администрации Фрунзенского района Минска. С 2012-го по 2015 год возглавлял администрацию Центрального района Минска. Затем занимал пост первого заместителя министра жилищно-коммунального хозяйства. Это было его последнее назначение перед тем, как Поскробко стал председателем Солигорского райисполкома.

Лариса НАСАНОВИЧ.

АКТУАЛИИ

Светлана КАЛИНКИНА

Шабаш окончен?

Ушел Игорь Шуневич – на мой взгляд, самый одиозный из министров внутренних дел.

Покинул пост генерал, который демонстративно надевал на парады форму НКВД, и создавалось такое впечатление, что вот он взирает на людей взглядом ястреба, мечтающего превратить всех в лагерную пыль.

Ушел министр, при котором на оппозиционных митингах совсем и напрочь перестал звучать лозунг «Милиция с народом!». И даже, наоборот, зазвучало: «Каратели!», «Шунявки!»

Оказывается, у нас такое можно – опустить рейтинг ведомства до уровня ниже плинтуса и спокойно уйти.

Последний инцидент, из-за которого Шуневичу все же пришлось покинуть пост министра, немыслимый по дерзости, он просто вопиющий.

Помните, ЧП с исчезновением гаишника в Могилеве, который в последней СМСке намекал, что его увозят цыгане? Помните, какой была реакция МВД? Операция «Перехват», автоматчики, маски-шоу в жилых домах, облавы и тотальные задержания молодых мужчин, женщин и даже подростков в цыганских поселках. «Лицом к стене!», «Всем на пол!», угрозы, допросы, камеры... «Всех мужчин закрыли, поселок стоит пустой», – писали журналисты, побывавшие на следующий день на месте событий. «Дома оставили только стариков и женщин с маленькими детьми», – свидетельствовали очевидцы.

Только вдумайтесь: в наше время (!) в Европе (!) якобы в правовом государстве (!) происходят аресты и задержания людей по этническому признаку. Ни за что ни про что, без оснований, всех скопом, только за то, что цыгане.

Милиция действовала как каратели. Без закона – потому что нет такого закона устраивать облавы по признаку принадлежности к той или иной национальности. Без совести – людей задерживали жестко, допрашивали среди ночи. В том числе женщин, в том числе несовершеннолетних. Без жалости. После такой облавы умерла 67-летняя Лидия Юрченко. Бабушка была дома с четырьмя внуками, когда ворвался ОМОН и уложил всех на пол. После такого стресса женщине потребовалась «скорая», а в больнице она скончалась...

И творили все это те, кто называет себя правоохранителями.

Будете сидеть, пока не выдадите убийц, говорили ни в чем не виновным людям милиционеры. И сидели бы. И держали бы. И не известно, скольких бы вынудили написать явку с повинной. Но нечаянно выяснилось, что погибшего гаишника никто не убивал, что все произошедшее с ним – тщательно спланированное самоубийство.

Когда ситуация прояснилась, журналисты выловили министра Шуневича в парламенте, и корреспондент «Еврорадио» Змитер Лукашук спросил напрямую: «Люди оказались ни в чем не виноваты, совсем ни при чем, планируете хотя бы попросить прощения?»

У Шуневича остекленели глаза. Он даже не пожелал дослушать вопрос. Ответил категорично, акцентируя каждое слово: «У министра нет ни повода, ни оснований просить извинения у цыга́нов. Понятно?»

Конечно, понятно!

Если не находишь оснований извиниться за беспредел, который творили твои подчиненные, то всё с тобой понятно. Для тебя люди – лагерная пыль. Они вообще не люди, а материал, с которым можно работать. И форма НКВД – это не кич, не дерзость, это убеждения и философия.

После такого всем всё про такого министра стало понятно. Даже его единомышленникам и поклонникам стало понятно, что такого министра лучше остановить.

Извиняться перед цыганами в Могилев поехала глава Администрации президента Наталья Кочанова. И даже Александр Лукашенко позже признал, что «обидели цыган ни за что», что милиции «не надо плугом или бульдозером переть на всё, что перед тобой».

Вот только сам Шуневич так и не извинился. Он не извинился ни перед цыганами, ни перед белорусами. Ведь произошедшее в Могилеве – это была только последняя капля. Но еще до этого со всех уголков Беларуси «накапало» достаточно, чтобы серьезно разбираться, что за бесовщина в ведомстве Шуневича происходит.

Так, в рамках кампании «Без права на расправу» правозащитники собирают свидетельства людей, которые на своем опыте столкнулись с милицейским беспределом. Вот только некоторые заголовки таких рассказов.

«Электричество в ту ночь никто не экономил – все электрошокеры отдела об меня разрядили»

«Удары наносили без разбору – и дубинками, и берцами»

«Они набросились на сына, как сорвавшиеся с цепи псы»

«Сотрудник милиции наступил ногой на лицо, приговаривая, что ему за это ничего не будет»...

Думаете, министр оспаривал, опровергал, возмущался? Нет, он игнорировал. Он настойчиво и демонстративно игнорировал все свидетельства того, что в его ведомстве творится какой-то шабаш.

Про одну историю не могу не вспомнить, потому что так, как она развивалась, могло произойти только при таком министре, как Шуневич.

Пару лет назад в Минске ОМОН задержал двух нетрезвых подростков. Пацаны ничего не натворили, просто выпили, а, увидев стражей порядка, начали убегать. Бойцы мальчишек догнали, избили, как боксерскую грушу, а в придачу еще и поиздевались, стыдно писать, каким образом.

Где бы ни случился подобный инцидент, при ком бы он ни случился – гнали бы в шею со службы таких служак, которые получают удовольствие, унижая людей. Их бы судили, их бы выперли с волчьим билетом, на их примере показывали бы, как нельзя, как невозможно, как не может быть.

Но что произошло у нас? После неоднократных жалоб родителей на такое обращение у детей все-таки взяли срез волос, и генетическая экспертиза подтвердила на голове следы... мочи. Но... Проверка не смогла установить, кто конкретно из сотрудников правоохранительных органов, простите за натурализм, помочился на пацанов. Представляете? Проверка не смогла установить!!! Не стала. Не захотела.

Сколько существует милиция – столько она имеет дело с пьяненькой пацанвой. Но чтобы уже куражиться вдоволь, когда такие олухи попадают в твои руки, зная, что тебя все равно прикроют, – это надо было до нынешних времен дожить. До министра Шуневича.

В общем, мое мнение однозначно: очень хорошо, что этот «деятель» ушел со своего поста. Очень плохо, что ушел при погонах.

ПОЛЕМИКА

Как Прокопеня растревожил клубный улей...

(Окончание. Начало на 1-й стр.)

Сложен человек и противоречив...

Так получилось, что у Николая Статкевича была назначена другая встреча и он покинул клуб, когда Прокопеня говорил о ненужности национальной идеи в XXI веке. Но, прочитав на сайтах мысли айтишника, он прокомментировал: «Вначале нужно определиться с дефиницией. Ведь культура, ценности и моральные правила, необходимость которых не отвергает Виктор, не являются ли они основой, источником и результатом сознательно сформированной элитами и неосознанно – самим обществом – модели «желательного жизненного пути»? Которая также может претендовать на название «национальная идея»? Не знаю, как точно сейчас формализуют свои национальные идеи американцы, немцы или китайцы. Но, даже неформализованные, они там реально существуют и пока эффективно работают на будущее этих наций».

Статкевич прав. Нет сформулированной государственной идеологии в большинстве стран, но это не означает, что отсутствует общее понимание будущего, опирающееся на общее признание прошлого народа. По-разному можно относиться к политике Китая, но там общее понимание будущего опирается не только и не столько на маоизм, сколько на конфуцианские еще доктрины. У нас же «предложения товарища Сапеги» ждут, когда власти пожелают их услышать, с 1996 года. А сформулированы они были в XVI веке.

Виктор Михайлович действительно осознает себя гражданином мира. И в этом качестве он, бесспорно, интересен. Жить в Великобритании, делать бизнес в Беларуси на паях с россиянами – вполне современно и правильно с точки зрения экономики. Но мне кажется, что он продемонстрировал ту же зашоренность, которую подозревает в сторонниках национальной идеи. Только шоры другого цвета. Он уверен, что Маркса отменили за ненадобностью, Ленин вышел из моды и жить в обществе и быть свободным от общества можно. То есть не от общества – в Беларуси ему и так оставили мало места, – а от государства.

Но что делать с противоречиями во взглядах на будущее страны?

Прокопеня видит будущее в городах-агломератах, где все заняты производством высокоинтеллектуального продукта или обслуживанием таких производителей. Но он не сравнивает средства, выделяемые на поддержку образования, со средствами на поддержку нерентабельного сельского хозяйства и на финансирование внутренних войск.

Прокопеня исходит из свободы перемещения людей, перетекания капиталов, свободы сотрудничества, опирающегося на общее понимание культуры и жизненных ценностей. О свободе людей и капиталов говорить не будем, но Прокопеня действительно так же понимает культуру, как слушатели «Золотого Шлягера», и жизненные ценности – как Игорь Шуневич и ему подобные?

Прокопеня считает, что мы должны двигаться ускоренными темпами, чтобы не отстать от мира окончательно. Но тогда пусть даст оценку последним двадцати пяти годам нашей жизни. Насколько они способствовали продвижению к вожделенному им идеалу?

Много вопросов, на которые Прокопеня все же не дал ответа. Но в любом случае более важного заседания клуба Светланы Алексиевич я не помню. Многое заставляет задуматься и сделать выводы. Всем, включая Виктора Прокопеню.

Александр ФЕДУТА.

ЛІСТЫ З ПАЛЕССЯ

7. «Генералісімус Суvotraў меў дужа ваяўнічы нораў…»

Ці смачны хлеб «Сувораўскі»?

Гісторыя чамусьці вырашыла засакрэціць імя чалавека, які спрычыніўся да заснавання старажытнага Кобрына. Скажам, выходзіце вы на плошчу ў Давыд-Гарадку Столінскага раёна, а там – дзесяціметровы князь Давыд дзідай на бліжэйшую карчму паказвае. Адразу відно, хто гаспадар-заснавальнік у тым гарадку. Кобрын па гадах яму амаль не саступае, але выглядае як сірата, якую невядома хто на белы свет пусціў.

Блукаючы па цэнтры горада, можна падумаць, што заснаваў яго расійскі палкаводзец Аляксандр Суvotraў, чыя памяць ушанавана кобрынцамі з нечуваным размахам. Мяркуйце самі: у горадзе ёсць вуліца Суворава, парк Суворава, ваенна-гістарычны музей імя Суворава, галоўнае месца ў экспазіцыі якога займае мемарыяльны дом Суворава. У горадзе ажно 3 (!) помнікі Суvoraву, адзін з якіх – у поўны рост і з шабляй – усталяваны на скрыжаванні цэнтральных вуліц – Савецкай і Пушкіна. Калі вам спатрэбіцца пераначаваць у горадзе – да вашых паслуг гатэль «Суvoraў», калі захочацца падсілкавацца – у крамах прадаецца хлеб «Сувораўскі», а калі закарціць памаліцца – вас чакае Сувораўская царква (народная назва Свята-Петрапаўлаўскага храма)…

Чым жа заслужыў гэткую пашану чалавек, чый поўны тытул займае паўстаронкі ў музейным даведніку і гучыць так: «Граф Рымнікскі, святлейшы князь Італійскі, граф Расійскай і Рымскай імперый, генералісімус расійскіх сухаземных і марскіх сіл, фельдмаршал аўстрыйскіх і сардзінскіх войск, Сардзінскага каралеўства, гранд і прынц каралеўскай крыві і кавалер…» (далей ідзе пералік 19 ордэнаў).

Тытул, вядома ж, уражвае. Але калі зірнуць на Суворава з уласна беларускай званіцы, то заслуг у яго перад Беларуссю няма. Ніводнай. Хоць пад мікраскопам дзейнасць ягоную разглядай. А вось сувораўскія «крывавыя подзвігі» на беларускай зямлі відны і няўзброеным вокам. У 1794 годзе будучы генералісімус агнём і мячом зачысціў Брэстчыну ад паўстанцаў Касцюшкі, за што атрымаў ад імператрыцы Кацярыны II «в вечное и потомственное владение» Кобрынскую воласць з больш як 13.000 сялянскіх душ. А трыма гадамі раней пад Баранавічамі ён разграміў атрад вялікалітоўскага гетмана Міхала Казіміра Агінскага. Карацей кажучы, з дапамогай Суворава Расійская імперыя захоплівала новыя землі і душыла паўстанні на ўскраінах.

Захопнік ці герой Беларусі?

Беларусь – даўно не ўскраіна імперыі, таму культ Суворава ў Кобрыне выглядае, папраўдзе кажучы, дзікавата. Гэта нейкі гістарычны мазахізм – ставіць помнікі дзеячу, які заганяў Беларусь у імперскія аглоблі, на сумленні якога тысячы паўстанцкіх жыццяў.

Тым болей, на той жа Брэстчыне існуюць два музеі Тадэвуша Касцюшкі – у Марачоўшчыне і Малых Сяхновічах. Як замежнаму турысту разабрацца, хто тут сапраўдны герой – Касцюшка ці Суvoraў? Помнікі стаяць абодвум, пра абодвух экскурсаводкі хвалебныя песні спяваюць, ва ўсе тры музеі школьнікаў на экскурсіі возяць. І даросламу чалавеку гэткую «талерантнасць», відаць, няпроста асэнсаваць, а што творыцца ў дзіцячых галовах?

З такімі думкамі я падышоў да мемарыяльнага дома, перад якім узвышаўся бюст са знаёмым вастраносым профілем. Якраз ад гаманкой грамадкі школьнікаў, што знікала ў музейных дзвярах, адасобіліся двое хлапчукоў. Як аказалася, пяцікласнікі кобрынскай гімназіі №5 Ілля Барэцкі і Лёнік Кавалёў пабывалі ў музеі раней, праўда, убачанае там прыгадваецца ім з цяжкасцю.

Гэты Суvoraў з'явіўся ў Кобрыне ў 1947 годзе.

«Суvoraў – вялікі палкаводзец…» – няўпэўнена пачынае Ілля. «Гэта герой Беларусі, які з 20-тысячным войскам разбіў 100-тысячную варожую армію», – прыходзіць на дапамогу сябру Лёнік, які мае «дзявятку» па гісторыі. А па логіцы я паставіў бы яму «дзясятку». Ну, раз тры помнікі, вуліца і музей – значыць, сапраўды герой.

«Пасмяротная маска – як збавенне»

Прыгнечаны размовай з гімназістамі, я скіроўваюся ў музей, дзе мяне па васьмі багата абсталяваных залах суправаджае рускамоўны аўтагід (па-беларуску такой паслугі няма). «*На вид он простая избушка, / что осела под тяжестью дней. / А внутри сабли, ружья и пушки, / и доспехи богатырей*», – точыцца мне ў вушы размераны, пазбаўлены эмоцый голас. Што ж, усё так – шаблі і даспехі на месцы. А галоўнага «багатыря» – аж залішне, уся экспазіцыя – гэта нават не жыццё, а жыціе. Суvoraў і непераможны, і бясстрашны, і міласэрны, і сціплы, і салдатам як бацька родны, і прыгонных сялян любіў, і «истину царям с усмешкой говорил».

Вось Суvoraў вытканы на вялікім, на ўсю сцяну, дыване – пастараўся Брэсцкі дывановы камбінат.

Вось Суvoraў на сувенірных лыжках – цікава, колькі іх вырабіў мясцовы майстра І.Данілюк?

Вось Суvoraў на дэкаратыўных яйках – хто іх знёс, не вядома.

Вось Суvoraў разбівае паўстанцаў пад Крупчыцамі – генерал Серакоўскі дае драпака.

Вось Суvoraў штурмуе Варшаву, дзе велікадушна адпускае на свабоду 6000 палонных – пад абяцанне больш не ваяваць з Расіяй.

Вось Суворава на загад Паўла І вывозяць з Кобрына – сялянам да слёз шкада добрага пана.

Вось Суvoraў пераходзіць цераз Альпы – копія зроблена даволі халтурна.

Партрэты, скульптуры, ва́зы, гравюры, медалі, сюжэтныя карціны, батальныя палотны – і паўсюль Суvoraў, Суvoraў, Суvoraў. Пасмяротная маска ўспрымаецца як збавенне: ну нарэшце гэты аднааблічны паноптыкум закончыўся.

Хіба ж простым запісам у кнізе водгукаў магчыма выказаць выкліканыя экспазіцыяй пачуцці? Падымаюся на другі паверх, дзе знаходзіцца музейная адміністрацыя. Дырэктарка **Алена Бабенка** сядзіць у кабінеце пад вялізным партрэтам таго ж Суворава і настроена даволі рашуча бараніць свайго патрона. Пытаюся: чаму паўсюдна ў музеі паўстанне 1794 года называецца «польскім»? Яго ж кіраўнік Тадэвуш Касцюшка нарадзіўся на Брэстчыне і называў сябе ліцвінам.

«Ліцвінам называўся, а змагаўся за Польшчу, – умомант збівае мой патрыятычны імпэт Алена Віктараўна, – ніякай Літвы-Беларусі ў новай канстытуцыі Рэчы Паспалітай не прадугледжвалася. Таму за Касцюшкам пайшла пераважна тая частка насельніцтва, якая лічыла сябе палякамі. Ды і асноўныя баявыя дзеянні адбываліся за межамі сучаснай Беларусі».

Паказваю Алене Віктараўне напісаны ёю ж у суаўтарстве з падначаленымі музейны даведнік, дзе сцвярджаецца, што «самое значительное сражение этой кампании разыгралось 6 сентября 1794 года у стен Крупчицкого монастыря под Брестом». Але яна працягвае настойваць на польскім характары паўстання. І нечакана акцэнтуецца на гуманізме Суворава: «Вось часам пішуць у газетах, што ён заліў Беларусь крывёй. Гэта міф. Насамрэч стаўленне Аляксандра Васільевіча да мясцовага мірнага насельніцтва было надзвычай лаяльным. Што пацвярджаецца наступнай выпіскай з загада: «Нигде при переходе местечек, деревень и корчм ни малейшего разорения не делать, дабы не ожесточить сердце народа и не заслужить порочного названия грабителей».

«Сувораўскія маршатрады расстрэльвалі і мяне»

Што ж, і дарога ў пекла вымашчана, як вядома, добрымі намерамі. Паводле сведчання польскіх гісторыкаў, ва ўзятай штурмам Варшаве расійскія казакі ўчынілі сапраўдную разню. Але мая суразмоўца працуе ў музеі 27 гадоў і звыкла становіцца ў позу абаронцы: «Чытаеш газеты – валасы дыбарам устаюць: Суvoraў – кат беларускага народа! Усё гэта фантазіі журналістаў. У 1994 годзе, у разгар незалежнай Беларусі (*выказванне, як мне падалося, красамоўнае.* – ***М.С.***) на наш музей ішлі вельмі сур'ёзныя нападкі, яго патрабавалі перапрафіляваць. І мая папярэдніца напісала афіцыйны запыт у Нацыянальную акадэмію навук з просьбай прадставіць дакументы, якія пацвярджалі б учыненыя Суворавым злачынствы на тэрыторыі Беларусі. Дык ёй нічога не прыслалі! Таму казкі пра мірнае насельніцтва, якое нібыта падвяргалася тут жорсткім рэпрэсіям, я разглядаю як чорны піяр».

Мне чорным піяршчыкам быць не хочацца, і я прыгадваю напісаную ў пазамінулым стагоддзі велічальную оду Суvoraву, якая змешчана ў экспазіцыі. Яе аўтар – нейкі Г.Біруза – натхнёна расказвае, як генералісімус *«по-молодецки, в краткий срок / клал всех врагов у царских ног»*. Прапаную для раўнавагі і паўнаты партрэта героя размясціць у той самай вітрыне верш Сяргея Панізніка «Музей у Кобрыне»:

Трафеем стаў карніку Кобрын
з капой паўзадушаных душ.
Вітрынны Суvoraў – ён добры
і шэпча: «Герояў не руш!»
Ён – кат беларускага роду,
ён – меч для маіх каранёў…
Было пакарэнне народаў!
Ішло пагашэнне агнёў!
Пасведчаць канфедэраты,
паўстанец Касцюшкі кіўне:
сувораўскія маршатрады
расстрэльвалі і мяне...

Дырэктарка глядзіць на мяне так, быццам я не верш, а бомбу ў музей прынёс. Спрабую замацавацца на захопленай пазіцыі і цікаўлюся, навошта палкаводца, які за доўгае жыццё не прайграў ніводнай бітвы, выставілі ў музеі як нікчэмнага плагіятара? У вачах Алены Віктараўны мільгае лёгкі сполах. Тлумачу, што вядомае выслоўе «Дело мастера боится» – зусім не афарызм Суворава, а радок з байкі Івана Крылова «Шчупак і кот».

Мая суразмоўца з палёгкай уздыхае – мог жа і байкар залезці ў пазыкі да генералісімуса…

«Величие России» – за грошы беларускіх падаткаплацельшчыкаў?

Дырэктарцы відавочна надакучылі мае прэтэнзіі. Маўляў, вы ўсё крытыкуеце, а пагартайце кнігу водгукаў. Гартаю. І тут мяне чакае поўнае фіяска – ва ўсім двухсотстаронкавым фаліянце я не знаходжу ніводнага адмоўнага водгуку! Шмат наведнікаў з Расіі – усе яны проста захопленыя. Суайчыннікі таксама не шкадуюць хвалебных слоў. Зрэдку трапляюцца запісы на беларускай мове – і там адна ўдзячнасць. «Вялікі дзякуй за экспазіцыю, за захаванне гісторыі. Было вельмі цікава». Подпіс – «брэсцкія летуценнікі». «Вельмі прывабны і ўтульны музэй!!! Дзякуй! Менск, студэнты БДУ». Палкоўнік з Масквы *В.Бондюков* расчулена прызнаўся: «Только в Вашем музее до конца можно прочувствовать все величие России через личность генералиссимуса Суворова». Зрэдку трапляюцца і вершаваныя водгукі. Схаваўшыся пад псеўданімам *Паэт з народа*, нейкі беларускі паслядоўнік Г.Бірузы ўсю гісторыю паўстання здолеў уклaсці ў чатыры радкі: «*Генералісімус Суvoraў / меў дужа ваяўнічы нораў – / ён зарадзіў карцеччу пушкі / і разагнаў мяцеж Касцюшкі*».

Пытаюся ў Алены Бабенка, як яна ўспрымае адкрыты ўжо ў часы незалежнасці музей Касцюшкі ў Марачоўшчыне – як канкурэнта ці ідэалагічнага праціўніка? А можа, «сувораўцы» з «касцюшкаўцамі» збіраюцца разам на Дзень музейнага работніка і спяваюць песні? Спачатку – народную «Пойдзем, хлопцы, да Касцюшкі – рубаць будзем маскалюшкі». А потым – з рэпертуара Алега Газманава: «Он Россию любил, / он России служил, / ростом мал, да удал. / И никто не забыл, / как он брал Измаил, / как геройски всегда воевал».

Галоўная суворазнаўца краіны канкурэнцыі не баіцца: «Музей Суворава існуе з 1946 года. Ён унікальны. Наш першы дырэктар Аляксей Мартынаў дзесяцігоддзямі ездзіў па музеях СССР і збіраў экспанаты. І – пад імя Суворава – нам ахвотна давалі. Арыгінальных рэчаў мы атрымалі столькі, што ўжо ад нас 5000 экспанатаў былі перададзены ў іншыя музеі Беларусі – зброя, абмундзіраванне, дакументы. Музей Касцюшкі – калі ласка, няхай існуе (цяпер іх ужо два). Я тут супярэчнасцяў ніякіх не бачу. Суvoraў – велічыня сусветнага маштабу. Да таго ж ён мае непасрэдныя адносіны да Кобрына. Маёнтак Кобрынскі Ключ быў яму падараваны за ваенныя заслугі. Тут ён пэўны час жыў. Таму і музей наш мае права на існаванне. А Касцюшка да Кобрына не мае ніякіх адносін – ні сваім нараджэннем, ні хрышчэннем, ні жыццём, ні смерцю».

На развітанне Алена Бабенка неспадзявана аказвае мне незвычайны гонар – сама праводзіць экскурсію па ўсім музеі. А ў зале «100-годдзе БССР» нават спрабуе перайсці на беларускую мову. Відаць, з-за недахопу практыкі ёй гэта даецца з цяжкасцю, як і мне цяжка зразумець, чаму ў экспазіцыі ні словам не згадваюцца Зміцер Жылуновіч, Аляксандр Чарвякоў ці Язэп Дыла – заснавальнікі той самай БССР. Затое з нішы выглядае ўсё той жа Суvoraў.

На фоне чырвоных сцягоў з крыклівымі надпісамі ён глядзіцца проста анекдатычна.

Дзве паразы генералісімуса

І ўсё ж ці сапраўды Касцюшка – чужак для Кобрына? Мясцовы грамадскі актывіст **Аляксандр Мех** лічыць, што Алене Бабенка не шкодзіла б пачытаць краязнаўчую літаратуру. Аказваецца, да 1952 года ў цэнтры горада стаяў помнік Касцюшку, выраблены на грошы кабрынчан яшчэ за польскім часам. Цяпер на тым месцы сядзіць расійскі двухгаловы арол, што сімвалізуе перамогу ў вайне 1812 года. Дзякуй Богу, помнік ацалеў і сёння стаіць у Малых Сяхновічах, дзе, паводле адной з версій, і нарадзіўся Касцюшка.

Мы гутарым з Аляксандрам на вуліцы Дружбы, над якой бліскае пазалотай купалоў праваслаўная царква. Яе будаўніцтва фінансаваў асабіста маскоўскі патрыярх, паставіўшы ўмову – у храме поруч са святымі знойдзецца месца і Суvoraву. Нават быў зроблены адмысловы іканастас, дзе ўслаўляліся яго ваенныя подзвігі. Тады кобрынскія актывісты правялі сярод гараджан цэлую антысувораўскую інфармацыйную кампанію. І – Суvoraў быў вымушаны адступіць, а царква была асвечана ў гонар загінуўшых падчас Вялікай Айчыннай вайны.

І гэта не першая параза, якую зазнаў неперможны генералісімус на беларускай зямлі. Жыхары вёскі Малыя Круговічы, што ў Ганцавіцкім раёне, неяк зладзілі вясковы рэферэндум і пераназвалі вуліцу Суворава ў гонар свайго земляка паэта Віктара Гардзея. А старыя шыльды сабралі і спалілі. Каб і духу сувораўскага на ганцавіцкай зямлі не было.

Учынак вяскоўцаў, на маю думку, варты пераймання і ў другіх гарадах і мястэчках, дзе імя Суворава носяць ажно 59 вуліц. Бо незалежная Беларусь і культ заваёўніка беларускай зямлі – рэчы несумяшчальныя.

Міхась СКОБЛА.

РЭГІЁН

Зачынена 360 прадуктовых магазінаў

Камітэт дзяржкантролю па Гродзенскай вобласці падвёў вынікі дзейнасці аблспажыўтаварыства за апошнія гады і прыйшоў да высновы, што яго доля ў рознічным таваразвароце мае ўстойлівую тэндэнцыю да зніжэння.

Апошняй праверкай дзяржкантролю Гродзенскага аблспажыўтаварыства, паводле дадзеных з афіцыйных крыніц, было ахоплена каля сотні магазінаў. У выніку выдадзена 14 прапаноў аб спыненні дзейнасці па прычыне неадпаведнасці іх санітарна-эпідэміялагічным нормам. Выпісана 26 прадпісанняў аб канфіскацыі няякаснай прадукцыі агульнай вагой 5 тон. Да адміністрацыйнай адказнасці прыцягнута 130 чалавек.

За апошнія 5 гадоў, паводле дадзеных дзяржкантролю, у вобласці было зачынена 360 магазінаў спажыўкааперацыі. З іх 30% – у сельскай мясцовасці. Апошнім часам спажыўкааперацыя прайграе і ў абслугоўванні насельніцтва праз аўталаўкі. У трох раёнах – Ваўкавыскім, Гродзенскім і Смаргонскім – гэтую нішу паступова займае ААТ «Еўрагандаль».

Аляксей МІХАЛЁЎ.

РАКУРС

У 3,5 тысячи белорусов пенсия 112 рублей

*В Министерстве труда и соцзащиты прошла онлайн-конференция по вопросам пенсионного обеспечения. Предлагаем ответы заместителя министра труда и соцзащиты **Валерия Ковалькова** на наиболее популярные у населения вопросы.*

– Прорабатываются ли в Министерстве труда предложения о новом повышении пенсионного возраста в Беларуси? Если да, то какие варианты рассматриваются?

– Повышение пенсионного возраста начато совсем недавно, с 2017 года. Поэтому давайте дождемся результатов.

– Белорусы, которые не имеют права на трудовую пенсию из-за нехватки страхового стажа с уплатой взносов, могут получать только социальную пенсию. Это около 110 рублей (*с 1 мая 112 руб.* – Ред.). Сколько человек в нашей стране получают социальную пенсию? И планирует ли Минтруда предпринять какие-либо действия, чтобы сократить число тех, кто получает социальную пенсию?

– Таких пенсионеров 3,5 тысячи человек. В целом хотелось бы отметить, что размер пенсий зависит от продолжительности трудового стажа и уровня заработка, из которого уплачены страховые взносы. То есть объем участия гражданина на легальном рынке труда определяет его будущее пенсионное обеспечение. Министерством принимается ряд мер по стимулированию легальной трудовой деятельности. Это, в частности, оказание содействия в трудоустройстве, ведение общереспубликанского банка вакансий, информирование о важности уплаты страховых взносов и ряд других.

– Когда сократят страховой стаж для матерей четверых детей?

– Такие меры обсуждаются, но решение по ним пока не принято.

– Проводился ли с начала года с учетом наполняемости бюджета ФСЗН аналитиками перерасчет возможности достижения в 2019 году соотношения размера средней пенсии к средней зарплате в 40%. Будет ли достигнут этот показатель? И каков его уровень сейчас? Возможно ли в этом году, как и в 2018-м, повышение пенсии трижды?

– Одной из основных задач, стоящих перед министерством, является доведение соотношения средней пенсии по возрасту и средней заработной платы до уровня 40%. В январе–апреле 2019 г. это соотношение составило 38,3 процента. С мая т.г. произведен перерасчет трудовых пенсий. В результате перерасчета средний размер пенсии по возрасту увеличился на 6,3 процента.

Параметры и сроки проведения до конца года перерасчета пенсий будут зависеть от сценария развития экономики.

– В Беларуси нужно отменить взносы в ФСЗН для работающих пенсионеров – с таким предложением выступили в прошлом году работники «Беларуськалия» на встрече с главой Администрации президента Натальей Кочановой. Она обещала дать ответ после того, как этот вопрос рассмотрят и проработают со специалистами Минтруда. Рассматривали ли в Министерстве труда этот вопрос? И можно ли рассчитывать (и когда), что в Беларуси отменят взносы в ФСЗН для работающих пенсионеров?

*На этот вопрос ответила **Наталья Мурашкевич,** начальник главного управления пенсионного обеспечения Министерства труда и соцзащиты:*

– Этот вопрос хотелось бы рассмотреть в несколько иной плоскости. Именно уплата лицом, достигшим общеустановленного пенсионного возраста, в период работы взноса в размере одного процента индивидуального заработка позволяет, отказавшись от получения пенсии, существенно увеличить ее размер в дальнейшем – за 5 лет такой работы в 1,7 раза. При этом отмечу, что средний период получения пенсии у мужчин приближается к 17 годам, у женщин превышает 26 лет.

СТОП-КАДР

Вот так 20 июня сильный дождь подтопил улицы Пинска.

НЕ ПРАПУСЦІЦЕ!

Эдуард Акулін запрашае…

Сёлета ГА «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны» адзначае 30-годдзе. У межах святкавання **31 чэрвеня** ў сядзібе ТБМ па вул.Румянцава, 13 адбудзецца літаратурная сустрэча з **Эдуардам Акуліным**.

Таксама прыхільнікаў беларускай літаратуры чакае прэзентацыя 20-га нумара часопіса «Верасень».

Пачатак а **18-й гадзіне**.

Забытая слава

Кароткі агляд ваеннай гісторыі Беларусі

Гэты абагульняючы матэрыял з'явіўся яшчэ ў дзевяностыя гады мінулага стагоддзя. Пад агульнай рэдакцыяй доктара гістарычных навук М.Ткачова яго падрыхтавалі Г.Штыхаў, Г.Сагановіч, С.Тарасаў, А.Дзярновіч, Ю.Бохан, У.Кананові, У.Амяльянчык, В.Герасімаў, С.Таляронак, М.Статкевіч. Лічым мэтазгодным працягнуць знаёміць з ваеннай гісторыяй Беларусі чытачоў «Народнай Волі».

(Працяг. Пачатак у №47.)

IV

Калі ў XIV – пачатку XV стагоддзя асноўную пагрозу для беларуска-літоўскага гаспадарства ўяўляла крыжацкая небяспека, дык пазней стала хутка ўзрастаць значэнне ўзаемадачыненняў з усходнім суседам – Маскоўскай дзяржавай, якая падбівала землі вакол сябе. Вільня і Масква рабіліся зацятымі сапернікамі.

У сярэдзіне XIV стагоддзя канфлікт разгарэўся з-за ўплыву на Смаленскае княства. Смаленшчына – частка былых крывіцкіх зямель – была генетычна і гістарычна звязана з беларускай дзяржаўнасцю. Звязваў Смаленск з Вялікім Княства і гандаль з Рыгай. Аднак гэтае княства пакутавала ад нападаў маскоўцаў. Калі ў сярэдзіне XIV стагоддзя ў Смаленску часова перамагла прамаскоўская партыя, гэта сапсавала адносіны паміж двума суседзямі і родзічамі. У канцы 60-х гадоў XIX стагоддзя пазіцыі Вялікага Княства Літоўскага на Смаленшчыне ўзмацніліся: у 1367 годзе Андрэй Альгердавіч Полацкі заняў Родню і Хорвач – два гарадкі на поўдзень ад Смаленска. У рэшце рэшт смаленскі князь Святаслаў Іванавіч стаў верным саюзнікам Вялікага Княства і разам з вялікім князем Альгердам у 1368, 1370 і 1372 гадах змагаўся супраць маскоўскіх войскаў, якія імкнуліся перашкодзіць аб'яднанню беларускіх зямель. Смаленскія палкі хадзілі і на крыжакоў.

Дадаткова абвастрыліся адносіны паміж вялікімі княствамі Маскоўскім і Літоўскім у сувязі з антымаскоўскімі тэндэнцыямі ў палітыцы Цвярскога княства, якое знайшло сабе саюзнікам беларуска-літоўскую дзяржаву. З гэтым і звязаны знакаміты паход 1375 года на Маскву. Беларускія хронікі досыць красамоўна адлюстроўваюць тыя падзеі. На світанку вялікі князь Альгерд разам са сваім войскам узышоў на Паклонную гару. Маскоўскі князь Дзмітрый (будучы Данскі), рэальна ацаніўшы сілы і бачачы бесперспектыўнасць бітвы, першым прапанаваў замірэнне. «А пасьля доўгіх намоваў даўся Альгерд да яднаньня й міра, але пад умоваю, каб яму вольна было з часткаю рыцарства й панамі вернымі да замку Маскоўскага збройнымі ўехаць». У крамлёўскім саборы Альгерд заявіў: «Бачыш, княжа Дзмітрый, хто з нас раней на вайну ўстаў». Гэтыя падзеі і словы даюць магчымасць адзначыць мабілізацыйныя здольнасці беларуска-літоўскай дзяржавы і тактычную мабільнасць яе войска, што ў дадзеным выпадку з'явілася передумовай перамогі. Падзеі адбываліся на Вялікдзень, і Альгерд падараваў Дзмітрыю чырвонае каляднае яйка, а затым зламаў сваю дзіду аб браму Масквы, каб Масква памятала, што беларуска-літоўскае войска было тут і «дзіду сваю Альгерд крушыў аб браму».

У выніку мірных перамоў канфлікт быў заладжаны. Праўда, толькі часова.

Новы крызіс у адносінах беларуска-літоўскай дзяржавы і Вялікага княства Маскоўскага ўзнік ужо за часамі Вітаўта Вялікага. І гэтым разам асаблівая ўвага Масквы была звернута да Смаленска. Таму вялікі князь Вітаўт мусіў у 1405 годзе падысці пад сцены Смаленска з вялікім войскам і артылерыяй. Здраднік-князь Юрый Святаслававіч Смаленскі ўвайшоў у змову з Масквою, накіраваў паслоў да крыжакоў па дапамогу. У адсутнасць князя Вітаўт з удзелам смалян увайшоў у горад.

Але толькі пасля Дуброўны (Грунвальда) і ліквідацыі крыжацкай пагрозы беларуска-літоўскі гаспадар здолеў па-сапраўднаму супакоіць Маскву. Падставай для ваеннага паходу было абрабаванне ў 1416 годзе пад Пуціўлем маскоўцамі беларускіх купцоў. Вітаўт Вялікі досыць хутка арганізаваў ваенную экспедыцыю. Два войскі сустрэліся на р.Вугры. Патрабаванні беларуска-літоўскага гаспадара былі наступнымі: пакаранне рабаўнікоў і кампенсацыя маскоўскім бокам вайсковых выдаткаў. Падчас перамоў адзін з беларускіх рыцараў Андрэй, не вытрымаўшы, ускрыкнуў: «Не мірыся, Вітаўце, не мірыся, таму што на самай справе мы з Масквою яшчэ не біліся!» Маскоўцы выканалі ўсе патрабаванні вялікага князя літоўскага.

У выніку ваенных і дыпламатычных дзеянняў Беларуска-Літоўская дзяржава пашырыла межы на ўсход. Ягоная мяжа праходзіла ажно каля сучаснага Мажайска – за 107 вёрст ад Масквы.

Ужо пры вялікім князі Казіміры, у 1458 годзе, адбылася наступная вайна. Маскоўскі князь Васіль сабраў вялікае войска, заклікаўшы на дапамогу казанскага хана, і падышоў да Вязьмы, якая тады належала Вялікаму Княству Літоўскаму. Па шляху маскоўцы «руйнавалі й палілі воласьці». Па Беларусі і Літве князь Казімір таксама склікаў войска, наняўшы дадаткова польскіх жаўнераў. Гетманам быў пастаўлены беларускі магнат Станіслаў Кішка. Вялікі князь Казімір застаўся ў Смаленску, а гетман рушыў з войскам насустрач маскоўцам. Але вораг ужо паспеў вывесці свае аддзелы з тэрыторыі беларуска-літоўскай дзяржавы. Па слядах праціўніка гетман Кішка ўварваўся ў маскоўскія воласці, узяў крэпасці Мажайск, Казельск, Веру, Калугу. Калі Масква падцягнула 15-тысячнае войска, гетман Кішка хутка адрэагаваў на з'яўленне такой значнай сілы. У сваім тыле беларускі гетман «у хітрых засадах» пакінуў аддзелы Зіновіча і двух Радзівілаў, а сам выступіў насустрач ворагу. «Масква… у вялікасьці войска свайго, вельмі ахвотна… ударыла» па беларускіх аддзелах Кішкі. Гетман у сваю чаргу пачаў адводзіць хутка сваё войска і прывёў Маскву на Зіновічавы і Радзівілавы роты, наўмысна пастаўленыя ў засадзе, а потым сам Кішка абярнуўся, а Зіновіч і Радзівілы ўдарылі па ворагу з бакоў. Дзве мілі гнала беларуска-літоўскае войска маскоўцаў, «секучы, рубячы, колючы». Гэта паведамленне «Кронікі Літоўскай і Жамойскай» асабліва каштоўнае тым, што знаёміць нас з тактыкай бою беларускіх вояроў супраць пераважаючага праціўніка.

V

У другой палове XV стагоддзя на паўднёвых межах Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага з'явіўся моцны і небяспечны вораг – Крымскае ханства. Гэтая дзяржава ўтварылася ў выніку распаду калісь магутнай Залатой Арды. Крымскія ханы, татарская вярхушка жылі за кошт пастаянных нападаў на суседнія землі. Войны і рабункі былі заўжды іхнім рамяством і сродкам існавання. Асаблівую каштоўнасць для татараў уяўлялі палонныя, у першую чаргу маладыя і дужыя людзі, якіх яны потым прадавалі за вялікія грошы на нявольнічых рынках Крыма і Турцыі. Вялізным попытам карысталіся дзяўчынкі, якія папаўнялі ханскія і султанскія гарэмы.

Галоўным аб'ектам для сваіх спусташальных набегаў крымскія ханы абралі багатыя, урадлівыя землі свайго паўночнага суседа – Вялікага Княства Літоўскага. Апроч прагі нажывы, іх падштурхнула на тое і палітычная прычына: у 1480 годзе паміж крымскім ханам Менглі-Гірэем і маскоўскім уладаром Іванам III было заключана пагадненне аб сумеснай барацьбе з Вялікім Княствам Літоўскім. Крымскі хан паабяцаў Маскве ваяваць землі вялікага князя літоўскага Казіміра.

Першымі пад удар крымчакоў трапілі паўднёвыя землі Вялікага Княства Літоўскага – Падолле, Валынь, Кіеўшчына, Ноўгарад-Севершчына. Татары палілі гарады і вёскі, рабавалі цяжкай працай нажытае дабро, выводзілі ў палон насельніцтва. Наезды на землі Вялікага Княства рабіліся штогод, а часам некалькі разоў на год. Шматлікія мурзы і князі, ханскія сыны, маючы свае ўласныя войскі, рабілі самастойныя набегі. У 1482 годзе крымчакі, падбухтораныя Іванам III, захапілі старажытны Кіеў, спалілі Пячорскі манастыр, разрабавалі святыню ўсіх праваслаўных жыхароў Вялікага Княства Літоўскага – Сафійскі сабор. Пасля такога злачынства Менглі-Гірэй падараваў шэраг нарабаваных упрыгажэнняў з Кіеўскай Сафіі абаронцу «истинного православия» маскоўскаму князю Івану III, якія той з удзячнасцю прыняў. З канца XV стагоддзя крымскія татары ўрываліся і на тэрыторыю сучаснай Беларусі. У 1497 годзе непадалёку ад Мазыра яны забілі мітрапаліта Кіеўскага і ўсяе Русі Макарыя. Падчас вайны 1500–1503 гадоў паміж Вялікім Княствам Літоўскім і Маскоўскай дзяржавай Іван III неаднаразова інструктаваў Менглі-Гірэя, каб крымскія загоны накіроўваліся ў бок Слуцка, Турава, Пінска, Менска з мэтай паслабіць заплечча абароны на ўсходняй мяжы Вялікага Княства Літоўскага. Карыстаючыся тым, што асноўныя сілы Вялікага Княства Літоўскага знаходзіліся на ўсходзе дзяржавы, дзе ваявалі з Масквою, крымчакі ў гэты час пастаянна пустошылі беларускія землі. У 1500 годзе яны спалілі Бярэсце і ягоныя ваколіцы, восенню 1502 года перайшлі Прыпяць і пачалі ваяваць за землі каля Турава, Пінска. Славуты слуцкі кня́з Сямён Міхайлавіч Алелькавіч перахапіў крымчакоў за 6 міль ад Бабруйска, на рацэ Уша, ушчэнт разбіў іх, вызваліўшы з няволі ўвесь палон.

У наступным 1503 годзе 6-тысячны татарскі аддзел, узначалены сынам самога хана Біці-Гірэем, прыйшоў пад Слуцк і стаў там кошам (лагерам). Распушчаныя па Беларусі татарскія загоны спустошылі ваколіцы Капыля і Нясвіжа, спалілі Клецкі замак. Даведаўшыся пра падыход вялікага войска, татары павярнулі назад і адышлі ў Крым са значным палонам. У тым жа 1503 годзе трохтысячны татарскі аддзел зноў спустошыў ваколіцы Слуцка, ваяваў непадалёку ад Навагрудка. На гэты раз ім не ўдалося вольна вярнуцца ў Крым. Войска Вялікага Княства Літоўскага на чале з Сямёнам Алелькавічам, Станіславам Кішкам, Юрыем Немiровічам і Альбрэхтам Гаштольдам дагнала татараў за мілю ад Давыд-Гарадка і разбіла іх.

У 1505 годзе крымчакі здзейснілі самы спусташальны набег на Беларусь. Тры ханскія сыны – Махмет-Гірэй, Біці-Гірэй і Бурнас, – пераправіўшыся са сваім войскам праз Дняпро ля Лоева, дзе знаходзіліся знакамітыя «татарскія броды», накіраваліся ў цэнтр Беларусі. Старэйшы царэвіч Махмет-Гірэй павёў свой аддзел у накірунку Менска і далей Полацка, Друцка, Віцебска, а ягоныя малодшыя браты пайшлі пад Слуцк. Татары спрабавалі ўзяць Слуцкі замак, але мужныя случчакі адбілі ўсе іхнія атакі. Тады Біці-Гірэй і Бурнас рушылі пад Навагрудак, але і там замкавы гарнізон на чале з намеснікам Альбрэхтам Гаштольдам і гараднічым Маскевічам прымусіў іх адступіць ад гарадскіх муроў. Татарскія загоны папалілі тады ваколіцы шмат якіх беларускіх гарадоў, пазнішчалі вёскі і вывелі ў Крым вялізны палон.

Спадзеючыся на беспакаранасць, летам 1506 года Біці-Гірэй і Бурнас на чале 30-тысячнага войска ўварваліся на Беларусь. Татары сталі кошам каля Клецка, распусціўшы загоны ў навагрудскім накірунку. Але на гэты раз яны не ўнiклі адплаты. Зрабіўшы імклівы пераход ад Ліды да Клецка, менскія, навагрудскія і гарадзенскія апалчэнцы пад кіраўніцтвам князя Міхаіла Глінскага дазвання разграмілі татараў 6 жніўня пад Клецкам. Тысячы варожых трупаў засталіся ляжаць на берагах рэк Лань і Цапра. Быў вызвалены вялікі палон у 40 тысяч чалавек, якіх крымчакі збіраліся вывесці ў свае ўладанні.

У далейшым, нягледзячы на шэраг замірэнняў з Вялікім Княствам Літоўскім, крымскія татары працягвалі пустошыць беларускія землі. Найбольш буйнымі былі іхнія набегі ў 1508, 1510, 1521, 1527 гадах. З мэтай абараніць краіну ад татарскіх нападаў, а ім спрыяла слабасць паўднёвых межаў краіны, новы вялікі князь літоўскі Жыгімонт II палічыў «узмежную старожу», узмацніў замкі і крэпасці перадавым узбраеннем і ратнымі людзьмі. У планах Жыгімонта II былі і шырокія наступальныя аперацыі супраць Крымскага ханства. Ваенныя мерапрыемствы і дыпламатычныя захады Вялікага Княства Літоўскага далі ўрэшце дзейсныя вынікі. У 1527 годзе войска Вялікага Княства Літоўскага, якім кіравалі гетман Канстанцін Астрожскі, слуцкі князь Юрый Сямёнавіч Алелькавіч (сын знакамітага Сямёна Алелькавіча) і чаркаскі ваявода Аставій Дашковіч разбілі ўшчэт 24-тысячнае татарска-турэцкае войска ля Альшаніцы, за 40 міль ад Кіева. Пасля таго як у 1530 годзе князь Іван Дубровіцкі разграміў чарговы раз крымскіх наезнікаў, якія ўварваліся на Беларусь, іхнія напады на Вялікае Княства сталі радзейшымі і менш адчувальнымі.

VI

У канцы XV стагоддзя, калі Маскоўская дзяржава ўвабралася ў сілу і, падбіваючы суседнія землі, усутык падышла да межаў беларуска-літоўскага гаспадарства, вялікі князь маскоўскі Іван III адважыўся на адкрытую экспансію. Чыста захопніцкая палітыка была абгрунтавана тэзісам аб праве Масквы на абшары ўсёй былой імперыі Рурыкавічаў. Абвясціўшы тэрыторыі Беларусі і Украіны сваімі, маскоўскі ўладар падгаварыў крымскага хана актыўней нападаць на Беларусь з поўдня ды ў 1492 годзе распачаў першую вайну супраць Вялікага Княства Літоўскага. Адразу тры вялікія арміі з розных бакоў увайшлі ў беларуска-літоўскае гаспадарства ды хутка занялі шэраг гарадоў. Вільня зусім не чакала інтэрвенцыі і не рыхтавалася да адпору. Валікае Княства больш як паўстагоддзя наогул не ведала войнаў. Новы гаспадар Аляксандр хацеў залагодзіць канфлікт і накіраваў у Маскву паслоў са скаргамі на беспрычыннае парушэнне міру Маскоўскай дзяржавай ды прапановай спыніць вайну. Яго стараннямі ў 1494 годзе было заключана новае замірэнне, замацаванае дынастычным шлюбам: дачка маскоўскага ўладара Алена выходзіла за вялікага князя Аляксандра і пераязджала ў Вільню.

На жаль, сваяцтва манархаў не прынесла спакою ўсходнім межам Беларусі. Спачатку Іван III актывізаваў крымскіх татар, якія штогод нападалі на Вялікае Княства, а ў 1500 годзе сам распачаў чарговую захопніцкую вайну. Вялікі князь Аляксандр спрабаваў ізноў апеляваць да сумлення, пісаў цесцю, што беларуска-літоўская дзяржава не мае аніякай віны перад Масквой, прасіў не праліваць больш хрысціянскай крыві, адзначаў, што адказнасць за ўсё кладзецца на Івана III – парушальніка клятвы. Але марна. Маскоўскае войска тым часам займала новыя землі – Севершчыну, Браншчыну, гарады і воласці Смаленшчыны.

Бараніць межы краіны паспяшаўся князь Кастусь Астрожскі – найвышэйшы гетман (галоўнакамандуючы) Вялікага Княства Літоўскага. Вясной 1500 года ён сабраў у Вільні вершнікаў – каго паспеў – ды хутчэй рушыў праз Менск да Смаленска. Маскоўскія ваяводы стаялі каля Дарагабужа. Іх аб'яднаныя сілы дасягалі 40 тысяч ратнікаў, а ў Астрожскага мелася толькі 4 тысячы. Здавалася, весці 4 на 40 – самагубства! Але гетман пасля нядоўгай нарады вырашыў: «Мала ці многа масквічоў будзе, ды толькі, узяўшы Бога ў падмогу, біцца з імі, а не біўшыся – назад не вяртацца».

Сеча адбылася 14 ліпеня пад Дарагабужам. Малалікая конніца Астрожскага спачатку ашаламіла ворага атакай, але потым, сціснутыя маскоўскімі палкамі, цалкам прайграла бітву. Загінулі лепшыя вайсковыя сілы Вялікага Княства, сам гетман трапіў у палон. Гэта была першая значная перамога маскоўскага войска над беларуска-літоўскім у полі. Праўда, ваяводы Івана III мала пакарысталіся такім поспехам. Яны займаліся пераважна спусташэннем воласцяў.

Тым часам Вялікае Княства падпісала унію з Польшчай, заключыла дыпламатычны саюз з ордэнам і Заволжскай ардой і гэтым прымусіла Маскву пайсці на перамовы. У 1503 годзе Масква і Вільня падпісалі дамову аб замірэнні на 6 гадоў. Па ўмовах змірэння, беларуска-літоўскае гаспадарства страчвала вялізныя тэрыторыі з гарадамі Чарнігаў, Ноўгарад-Северскі, Бранск, Любеч, Старадуб, Мцэнек, нават Гомель ды іншыя. Але і на гэты раз мір пратрываў нядоўга.

Чарговая, трэцяя па ліку, вайна пачалася ўжо ў 1506 годзе, калі Васіль III кінуў на край два шматтысячныя злучэнні, якія пустошылі Беларусь па Бярэзіну. У 1508 годзе ён прыслаў маскоўскія палкі пад Бабруйск на дапамогу здрадніку князю М.Глінскаму, каб на гэты раз зваяваць Беларусь супольна з бунтаўнікамі. Разам яны аблажылі Менск і адсюль рабілі спусташальныя рэйды ажно да Слоніма. Толькі з'яўленне К.Астрожскага, які ўцёк з маскоўскага палону, змусіла 30-тысячную армію непрыяцеля адступаць да Оршы, а пасля, збаяўшыся бітвы, і зусім пакінуць межы Беларусі. Восенню 1508 года маскоўскі манарх падпісаў новае пагадненне аб міры з Вялікім Княствам Літоўскім. Аднак ізноў нядоўга трываў без вайны.

Ужо на лета 1512 года стала вядома, што вялікі князь маскоўскі рыхтуе чарговую інтэрвенцыю разам з Нямецкім ордэнам. Восенню галоўныя сілы Васіля III аблажылі Смаленск, а іншыя палкі пайшлі на Оршу, Друцк, пустошылі край ажно да Менска і Віцебска. Не авалодаўшы Смаленскам, але страціўшы падчас аблогі нямала жывой сілы, маскоўскі ўладар адвёў войска, а летам 1513 года распачаў новую наступальную кампанію. На гэты раз у дапамогу яму Святая Рымская імперыя прыслала сваю пяхоту і артылерыю. Пад Смаленскам зграмадзілася каля 80 тысяч ратнікаў. Але смаленцы настолькі мужна адбіваліся, што Васіль III праз колькі месяцаў мусіў зняць безвыніковую аблогу. Трэці смаленскі паход быў прызначаны на лета наступнага года. Маскоўская дыпламатыя разам з імператарам Максімільянам утварылі ваенную кааліцыю з сямі дзяржаў супраць Вялікага Княства Літоўскага і Кароны Польскай. У Маскве хаўруснікі вырашылі пасля перамогі падзяліць заваяваныя абшары: Васіль III забраў бы беларускія і ўкраінскія, а Максімільян I – польскія.

80-тысячнае войска прыйшло пад Смаленск у ліпені 1514 года і пачало няспынны абстрэл горада з 300 гармат. Праз колькі тыдняў абаронцы з палаючых умацаванняў папрасілі спыніць абстрэл, а яшчэ па якім часе згадзіліся капітуляваць на льготных умовах. Акрыленыя поспехам, маскоўскія ваяводы паспяшаліся ўглыбкі Беларусі. Страта галоўнай фартэцыі на ўсходзе ашаламіла Вялікае Княства Літоўскае. Пасля Смаленска паддаліся Мсціслаў, Крычаў, Дуброўна.

Войска Вялікага Княства – каля 35 тысяч – толькі падыходзіла да Бярэзіны. Ваяводы Васіля III, маючы больш чым двайную перавагу ў сіле, вырашылі даць генеральную бітву, каб цалкам разграміць харугвы К.Астрожскага і тады ўжо гаспадарыць у зусім безабароннай краіне. Яны зграмадзіліся за Дняпром на беразе рачулкі Крапіўны, што паміж Оршай і Дуброўнай. На досвітку 8 верасня 1514 года перад імі з'явіліся шыхты войска К.Астрожскага. Пачалася бітва, ад якой залежаў гістарычны лёс беларусаў ды іншых народаў Вялікага Княства Літоўскага.

Гетман найвышэйшы, род якога паходзіў з турава-пінскіх князёў, бліскуча скарыстаў сваё тактычнае майстэрства і дазвання разграміў агромністую армію Маскоўскай дзяржавы. Гэтая перамога стала абаронай суверэнітэту краіны. Святая Рымская імперыя адмовілася ад ваеннага блока з Масквой, і ўвесь небяспечны альянс развaліўся. Пра перамогу К.Астрожскага над Масквой уведала ўся Еўропа. Яе святкаваў сам Папа Рымскі, а імператар Максімільян стаў абаронцам інтарэсаў Вялікага Княства Літоўскага на Захадзе. У 1518 годзе, пераконваючы магістра Нямецкага ордэна не дапамагаць Маскве весці захопніцкія войны, ён напісаў: «Цэльнасць Літвы (*чытай – Вялікага Княства Літоўскага*) карысна для ўсёй Еўропы, магутнасць Масковіі – небяспечная». Славутая бітва на Крапіўне ўвайшла ў еўрапейскія хрэстаматыі па ваеннай гісторыі як узор перамогі малалікага войска над колькасна пераважаючым ворагам. А на Беларусі Аршанскую бітву апявала гістарычная народная песня, услаўлялі летапісцы. Гетмана К.Астрожскага называлі Сцыпіёнам, Ганібалам, а ягоных вояроў параўноўвалі са славутымі македанянамі.

Пасля смерці ваяўнічага Васіля III беларуска-літоўскае гаспадарства паспрабавала сілай забраць назад землі, захопленыя Маскоўшчынай у папярэдніх войнах. Яно ўльтыматыўна запатрабавала ад Масквы вярнуць Севершчыну і Смаленшчыну. Калі ж атрымала адмову, вялікі князь Жыгімонт у жніўні 1534 года скіраваў адно войска на Смаленск, другое – на северскія гарады. Але наяўных сіл было замала, каб дамагчыся значнага поспеху. Лепш падрыхтаваная Маскоўская дзяржава, якая мабілізавала на вайну ці не ўвесь свой патэнцыял, кінула на Беларусь тры арміі – ад Пскова, Смаленска і Старадуба. Абмінуўшы гарады і замкі, яны дайшлі ажно да Браслава і Навагрудка, рабуючы і спальваючы, забіваючы і хапаючы ў няволю. Тады на лета Вялікае Княства правяло новую наступальную кампанію: вызваліла Гомель, затым іншыя гарады, заняло ўсю Северскую зямлю. Але маскоўскія ваяводы зноў ударылі па Беларусі – пустошылі Полаччыну, Падняпроўе. Войска Вялікага Княства пакінула занятыя землі і вярнулася, утрымаўшы за сабой адзін Гомель. У 1537 годзе дайшло да падпісання пяцігадовага замірэння. Толькі Гомель і быў вернуты Беларусі.

(Працяг у наступным нумары.)

ПАМЯЦЬ

Днямі Беларусь адзначыла 95-годдзе народнага пісьменніка Васіля Быкава

Успамінаць пра слыннага сына нашай зямлі можна бясконца. Чытачы «Народнай Волі» памятаюць многія яго артыкулы, апавяданні, эсэ, прыпавесці і нават аповесці на старонках нашага выдання. Шкада, вельмі шкада, што вось ужо 16 гадоў няма сярод нас выдатнейшага пісьменніка і франтавіка. Сёння журналіст Сяргей Ваганаў прапануе запісаную некалі гутарку пра ўрокі жыцця ***Васіля Быкава*** *двух яго знакамітых сябраў –* ***Генадзя Бураўкіна*** *і* ***Валянціна Тараса****.*

УРОКІ БЫКАВА: УЧОРА, СЁННЯ, ЗАЎТРА

Мінула шаснаццаць гадоў з дня, калі прыйшла сумная вестка з таго поля бою, дзе франтавік Васіль Быкаў, які выжыў усім смярцям наперакор, станавіўся пісьменнікам, а пісьменнік, не адступіўшы ні кроку назад, заставаўся на ўсё адваяванае ім жыццё франтавіком.

Якім ён быў, Васіль Быкаў? Чаму яго называюць сумленнем нацыі? Што азначаюць для нас, для краіны, для народа яго творчасць, яго пісьменніцкія і чалавечыя паводзіны ў зменлівых жыццёвых абставінах, што выпалі на яго долю? Што азначаюць, урэшце, для нас гэтыя гады без яго? Ці балюча нам? А калі не балюча, то ці не мёртвыя мы?..

Хочацца верыць, што ў краіне мала знойдзецца людзей, абыякавых да Васіля Быкава і ягонай памяці. Некаторыя з іх вядомыя. Але нават пра іх не скажаш, што яны абыякавыя. Не, яны ўжо не называюць яго «літаратурным паліцаем», гэты нумар не прайшоў. Яны проста называюць яго «злосным пісьменнікам», насміхаючыся над тым, ад чаго ён пакутаваў. Яны думаюць, што людзі перастануць чытаць Быкава, а потым і зусім забудуць. Ці магчыма такое?

З падобнымі пытаннямі я ў 2005 годзе прыйшоў да людзей, якія лепш за кагосьці ведалі Васіля Быкава, бо на працягу паўстагоддзя былі не толькі яго паплечнікамі па літаратуры, але і блізкімі сябрамі. Яны таксама занялі ўжо сваё месца ў пантэоне беларускай гісторыі. У мяне захаваўся запіс той гутаркі. І праз гады, калі «ўчора» яшчэ далей адышло ў мінулае, а «заўтра» перамясцілася ў «сёння», не перашкодзіць, на мой погляд, да яе вярнуцца. Каб не толькі ўспомніць, але і задумацца…

Генадзь БУРАЎКІН і Валянцін ТАРАС гутараць з намі пра Быкава.

Сяргей ВАГАНАЎ.

«Іх яшчэ няма – гадоў без Быкава»

Абодва ў адзін голас пачалі з прызнання, як не хапае ім размоў з сябрам, часам не хапае вельмі востра.

Тарас: – Здарыцца ў жыцці нейкае паскудства ці, наадварот, што-небудзь спадзеўнае – цягнешся да тэлефона… Часам думаеш: вось набярэш нумар і трапіш у той час, калі ты быў яшчэ малады, а Васіль – незнакаміты…

Бураўкін: – Так, сяброўства наша, на шчасце, пачыналася тады, калі Васіль яшчэ не быў славуты, быў проста Васіль. І чым далей расла, шырылася, разыходзілася кругамі яго слава, тым больш трапляла ў яе арбіту людзей. І годных, і нярэдка выпадковых. Але наша пачатковае сяброўскае кола, куды ўваходзілі Рыгор Барадулін, Навум Кіслік, Аляксандр Дракахруст (можна назваць і другія імёны), ён усё жыццё захоўваў, не мяняў…

Тарас: – Мне пашанцавала: гэтыя два гады я не разлучаўся з Васілём, працуючы над перакладам і выданнем яго апошняй кнігі «Доўгая дарога дадому». Самае цяжкае і мярзотнае, звязанае для мяне з гэтай гісторыяй, у тым, што адно маскоўскае выдавецтва, дзе рукапіс праляжаў амаль год, выставіла дзве абсалютна непрымальныя ўмовы: прыбраць, з іх гледзішча, «антырасійскія выказванні» (непрыемна, маўляў, нават калі Быкаў мае рацыю) і раздзелы пра беларускі літаратурны асяродак (ён расійскаму чытачу, маўляў, нецікавы). Гэта тое самае, калі б я сказаў, што мне нецікавы маскоўскі літаратурны асяродак, асяродак, напрыклад, Юрыя Трыфанава… Я забраў рукапіс, кніга ў поўным аб'ёме павінна была выйсці літаральна днямі ў другім выдавецтве. Але яшчэ ніколі ў жыцці я не адчуваў такога маральнага абавязку перад чалавекам, якога ўжо няма. Вось яго няма, а ён больш, чым ёсць. Каб быў жывы, можна было шукаць кампраміс… Ай, сказаў бы, Валя, кінь, перажывём…

Бураўкін: – Іх яшчэ няма – гадоў без Быкава. Ва ўсіх сэнсах. Друкуюцца яго творы з працоўнага стала, ліставанне… Ён наўпрост удзельнічае ў літаратурным працэсе, жыве ў ім, уплывае на яго. Чаму яшчэ такое пачуццё, што Быкаў з намі? Таму што ўлады да гэтай пары з ім змагаюцца. І нават горшымі метадамі, чым з жывым. Ёсць такі маральны закон: з мёртвым нельга абысціся так, як магчыма абысціся з жывым. Дык вось – яны змагаюцца з ім як з жывым. І тым самым прызнаюць, што яго творчасць, яго публіцыстыка, яго пазіцыя – жывыя… Да гэтай пары ў дзяржаўным выдавецтве «Мастацкая літаратура» не выйшаў даўно запланаваны першы том яго збору твораў. А ў ім жа рэчы, кананізаваныя яшчэ ў савецкі час…

Тарас: – Гляджу БТ напярэдадні Дня Перамогі. Двое пісьменнікаў у «Панараме» гавораць, і цалкам справядліва, што беларуская проза найяскравей з усіх літаратур адлюстравала подзвіг народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Называюць розныя імёны, у тым ліку свае, а пра Быкава – ні слова…

Бураўкін: – Я таксама пільны глядач некаторых тэлепраграм. Рэпартаж з Масквы па федэральным расійскім тэлеканале. «Выдающийся летописец Великой Отечественной войны…» – гэта пра Быкава. Сказана з разлікам на ўвесь свет, бо прадстаўнікі многіх краін былі ў той дзень на Краснай плошчы. А на беларускім тэлебачанні Быкаў быў не проста забыты. Ён быў праігнараваны… Ведаеш, чаму? Баяцца. Яны баяцца яго суда. Маральнага суда. Хоць мантыю суддзі Васіль ніколі на сябе не адзяваў…

Суд Быкава

Далей размова пайшла пра тое, чаму Васіля Быкава называюць сумленнем нацыі, пра яго права чыніць маральны суд.

Тарас: – Вось мы кажам – суд Быкава. Ён зазлаваў бы, каб гэта пачуў. Альбо – сумленне нацыі…

Бураўкін: – У літаратуры кожнага народа ёсць асобы, якія валодаюць вялізным маральным аўтарытэтам. Некаторыя дасягаюць сусветных маштабаў, Леў Талстой, напрыклад, а ў сённяшняй рускай літаратуры – несумненна, Аляксандр Салжаніцын. Але пры ўсёй павазе да яго, прызнаючы яго сапраўды выдатныя заслугі перад літаратурай і грамадствам, нельга не бачыць, як, асабліва апошнім часам, ён свядома прымярае на сябе мантыю суддзі, уваходзіць у ролю нейкага месіі ці прарока. Магчыма, гэта толькі здаецца. Але што тычыцца Васіля – у ім ніколі не было і ценю самаўзвялічвання, хоць, вядома ж, цану сабе ён ведаў. Ён жыў натуральным жыццём чалавека, беларуса, пісьменніка. Ён проста гаварыў праўду. І таму вельмі часта быў празарліва праўдзівым. Ён выходзіў і гаварыў тое, што думаў, у чым быў упэўнены, што сам перажыў. Яго слова і станавілася тым судом, пра які мы гаворым.

Тарас: – Калі сталі гаварыць пра яго як пра сумленне нацыі? У той час, калі праўду, толькі праўду, нічога, апрача праўды, гаварыў у нашай літаратуры адзін Быкаў. У астатніх былі нейкія кампрамісы, паўкампрамісы, яны штосьці недагаворвалі… Помню яго выступленне на 6-м з'ездзе Саюза пісьменнікаў СССР дзесьці ў канцы 1960-х. Яно потым стала самвыдатаўскай пракламацыяй, разышлося па ўсім Саюзе. Прызнаюся, пасля таго выступлення ў абарону праўды я сам больш рашуча расплываўся з некаторымі асцярожнасцямі…

Бураўкін: – Справа не толькі ў тым, што Быкаў смела гаварыў. Былі людзі, якія, магчыма, выступалі яшчэ больш смела. Але Васіль гаварыў з такой годнасцю, і яго голас быў так далёка чутны!.. А веры яму ва ўсім свеце было больш яшчэ і таму, што ён быў чалавекам удумлівым і знешне спакойным. Вельмі глыбокі характар…

Тарас: – Я параўнаў бы Быкава з селянінам, які ўзараў поле, збаранаваў, засеяў, зжаў, абмалаціў, змалоў і ведае, чым ёсць хлеб, які ён дае людзям. Таму ён пра хлеб гэты і гаворыць з вялікай годнасцю. І спакойна, не мітусіцца. Чаго яму мітусіцца? У яго вунь мазалямі набраклі рукі. І таму ён сумленне нацыі. Бо ён даў людзям хлеб, народжаны ў пакутах.

Бураўкін: – Для мяне адзін з урокаў Быкава цяпер, калі яго няма, – у паводзінах. Ён у сваіх паводзінах ніколі не губляў годнасці і не ставіў сябе вышэй за другіх. Ёсць такая слабасць у пісьменнікаў: Я і час, Я і Леў Талстой… У Быкава – Час і я… Леў Талстой і я... Ён жа надзвычай сціплы і сумленны чалавек. Вы можаце ўявіць сабе несумленнага, хай сабе і вельмі таленавітага, чалавека сумленнем нацыі? А Быкаў быў чалавекам абсалютна цэласным – і ў жыцці, і ў літаратуры…

Тарас: – Ён быў сапраўдным экзістэнцыялістам. Нездарма ён так любіў Альбера Камю. Сумленне было яго крытэрыем. Ва ўсім. Сумленне, калі хочаце, было нават яго эстэтычным крытэрыем.

Бураўкін: – Ён жа, у прынцыпе, быў вельмі далёкі ад палітыкі. Усёй сваёй чалавечай і мастакоўскай сутнасцю. Але ён кінуўся ў вір палітыкі, бо ў ім жыло высокае сумленне народа. Калі ён убачыў, што ў народа з'явілася надзея на нармальнае чалавечае, дзяржаўнае, культурнае развіццё і гэту надзею дамарослыя мастадонты гатовы вось-вось растаптаць, ён безаглядна кінуўся ў палітыку. Раней ён штогод выдаваў аповесць. А тут – нічога, апрача артыкулаў і выступленняў. І гэта яшчэ адзін урок Быкава: нават талент такой вышыні ахвяруе, па сутнасці, сабой, калі адчувае, што слова, сказанае сёння, больш патрэбнае людзям за слова, сказанае назаўсёды.

Тарас: – А прыпавесці!

Бураўкін: – Так, гэта тое, да чаго прыйшоў Быкаў у канцы свайго творчага і зямнога шляху. А пра яго ж гаварылі – пісьменнік адной тэмы, варыяцый на адну тэму. Потым сталі гаварыць, што пайшоў не ў свой жанр. Лухта. Ды вы толькі ўчытайцеся ў тыя прыпавесці: якая мудрая – талстоўская – прастата і глыбіня ў асэнсаванні гісторыі народа і яго будучага лёсу! І гэта таксама ўрок Быкава як пісьменніка – не пабаяцца сказаць народу тое, што яго чакае, калі ён будзе жыць так, як жыве…

Тарас: – Шлях Быкава да прыпавесці – гэта як шлях да Евангелля. Не ў сэнсе верапавучанняў, а ў сэнсе гранічна простай, сумленнай, заснаванай на праўдзе шчырасці, назапашанай табой мудрасці. Шлях да Евангелля як да маральна-этычнай і мастакоўскай вяршыні, калі сказанае табой горкае Слова становіцца зразумелым і бамжу, і прафесару матэматыкі…

Быкаў і ўлада

Далей размова пайшла пра адносіны Быкава і ўлады. І ўчарашняй, і сённяшняй. Усё гучней чуюцца ціхія пры яго жыцці папрокі ў тым, што Быкаў не так ужо кепска ўжываўся з уладай, якую ненавідзеў, прымаў ад яе ўзнагароды і знакі ўвагі…

Бураўкін: – Гэта міф, што Быкаў ненавідзеў уладу. Гэта ўлада спачатку ненавідзела Быкава, а потым вымушана прызнала яго талент і заслугі. Сам ён ніколі не быў дысідэнтам, што робіць гучныя палітычныя заявы і здзяйсняе гучныя ўчынкі. Яго ўчынкам было Слова. Слова праўды, якое заўсёды гучнейшае за палітычныя літаўры. А да ўлады ён адносіўся як да непазбежнай рэальнасці. Але ніколі перад ёй не прыніжаўся, ніколі на яе не працаваў… Чаму гэта ён павінен быў адмаўляцца ад Ленінскай прэміі і Зоркі Героя Працы – найвышэйшых тады ўзнагарод?! Ён што, іх не заслужыў? Яны маглі называцца па-іншаму. Але ж не назавеш па-іншаму «Знак бяды»… Успомні, калі Быкаву давалі ўзнагароды, ён хоць у нечым…

Тарас: – …запабягаў…

Бураўкін: – …так, запабягаў перад уладай ці яе на той момант прадстаўнікамі? Не было такога. Вось калі б ён выпрошваў узнагароды, як гэта адбывалася заўсёды і адбываецца сёння…

Тарас: – Вось цікава: я не помню, каб у савецкія гады ўлада па-жлобску папракала Васіля за ўзнагароды. Маўляў, мы цябе ўзнагародзілі, а ты ўсё паклёпнічаеш… Цярпела, бо разумела, нутром адчувала: Быкаў – гэта назаўсёды.

Бураўкін: – Любая ўлада хоча выглядаць перад светам прыгожа. І калі яна гаворыць, што вось Быкаў намі адзначаны, то гуляе за сябе. Але гэта не азначае, што Быкаў гуляе за ўладу. На жаль, сённяшняя ўлада нават гэтага не разумее. Дастаткова ўспомніць яе адносіны да Быкава і пры яго жыцці, і на пахаванні, і пасля. Неадукаванасць і дробная помслівасць – вось чым характарызуюцца тыя адносіны. Але ж да сваіх апанентаў, нават непрымірымых, цывілізаваная ўлада адносіцца з павагай. Не, ад сённяшняй улады ён узнагарод не прыняў бы. Зрэшты, дзякуй Богу, яму ніхто іх і не прапаноўваў…

Быкаў і выбар

Пройдзе дваццаць, пяцьдзясят гадоў… Ці застанецца Быкаў тым маральным камертонам і ў прыватным чалавечым жыцці, і ў жыцці краіны, грамадства, якім успрымаюць яго сёння вельмі многія? Тым больш што ўсе мы, увесь народ, стаім перад гістарычным выбарам, найперш маральным. Ці стане народны пісьменнік усенародным? У тым сэнсе, што кожны, хто любіць, глыбока адчувае і разумее Васіля Быкава, здольны распазнаць хлусню. І выбар свой робіць адзіна на той аснове, незалежна ад ідэалагічных і палітычных перакананняў. Ці прыйдзе час, калі многа, вельмі многа, маса людзей знойдуць у Быкаве маральную падтрымку свайго выбару?..

Бураўкін: – Наш беларускі народ да гэтай пары не прачытаў, удумліва, глыбока і сумленна не прачытаў Васіля Быкава. І я са страхам думаю пра тое, што ідзе пакаленне, якое не тое што перачытваць – увогуле чытаць нічога і нікога не будзе. Ні Быкава, ні Пушкіна, ні Салтыкова-Шчадрына, ні Сервантэса, ні Талстога… Я да гэтай пары не магу адысці ад болю, якім пранізаны словы Быкава ў адным з яго апошніх лістоў: «І наогул, Генадзь, каму яна патрэбна, гэта літаратура?..»

Тарас: – Калі захаваецца тая мараль, тыя крытэрыі сумлення, якіх прытрымліваўся сам Васіль Быкаў, то, несумненна, ён застанецца тым маральным камертонам, які будзе ўсё гучней гучаць у грамадстве. Але я не адважуся прадказваць, што адбудзецца з грамадствам хоць бы ў бліжэйшую чвэртку стагоддзя. Прыходзіць зусім новае пакаленне, і я не ўпэўнены, ці застанецца Быкаў і ўвогуле ўся тая літаратура, прыцягальным ядром якой ён быў. Я не ўпэўнены, бо ідзе са страшнай сілай разбурэнне ўсяго, што здавалася вечным.

На маю заўвагу, што трэба неяк гэтаму супрацьстаяць, абодва суразмоўцы ў адзін голас адказалі:

– Вось мы і супрацьстаім. Спрабуем. Хоць бы гэтай сённяшняй гутаркай.

2005 г.

СВЕТ І МЫ

Появился третий владелец капитала в 100 млрд долларов

Это президент группы компаний Louis Vuitton Moët Hennessy (LVMH) и ее основной владелец французский бизнесмен **Бернар Арно.**

С начала 2019 года состояние Арно благодаря росту стоимости акций LVMH (на 43%) выросло почти на 32 млрд долларов, что позволило ему резко улучшить свое положение в рейтингах миллиардеров. Таким образом общее число «стомиллиардеров» (centibillionaire, как называет их Bloomberg) в мире выросло до трех. Ранее людей этого титула удостоились основатель Amazon Джефф Безос и основатель Microsoft Билл Гейтс.

Названы имена подозреваемых и дата суда

В 2014 году над Донбассом был сбит «Боинг». Погибли все 298 человек, находившихся на борту. На днях Международная следственная группа (JIT) назвала четырех подозреваемых по этому делу: трое граждан России и один гражданин Украины.

Им предъявлены обвинения по двум статьям Уголовного кодекса Нидерландов: в том, что они сбили самолет, и в убийстве людей. Все они объявлены в международный розыск.

Главные подозреваемые – россияне **Игорь Гиркин**, бывший министр обороны и глава ГРУ непризнанной ДНР, **Сергей Дубинский**, бывший подполковник Вооруженных сил РФ, **Олег Пулатов,** подполковник запаса ВДВ армии России, и гражданин Украины, начальник разведывательного батальона ГРУ самопровозглашенной ДНР **Леонид Харченко**.

Подозреваемых связывают с доставкой из России в Донбасс сепаратистам ЗРК «Бук», из которого, по данным следствия, был произведен запуск ракеты, сбившей самолет «Малайзийских авиалиний» 17 июля 2014 года.

Их цель в этот период состояла в том, чтобы укрепить позиции за счет украинского государства и его вооруженных сил. Во время этих сражений использовалась противовоздушная оборона. Следственная группа полагает, что четырех подозреваемых «связывают общий план, служба и совместные действия, что в июле 2014 года привело к тому, что самолет, летевший рейсом MH17, был сбит».

Судебный процесс по делу о гибели 298 пассажиров и членов экипажа «Боинга» должен начаться 9 марта 2020 года.

Как известно, сразу после катастрофы Киев обвинил в случившемся сепаратистов. Те ответили, что не располагают средствами, которые позволили бы сбить воздушное судно на такой высоте. Следствие при этом считает, что зенитно-ракетный комплекс «Бук» был доставлен в Донбасс из России.

Москва же отвергает обвинения в отправке военных и оружия в зону конфликта.

Первый визит в Польшу

Избранный президент Литвы Гитанас Науседа свой первый визит совершит в Польшу 16 июля, спустя несколько дней после официального вступления в должность. По словам министра иностранных дел Литвы Линаса Линкявичюса, помимо Польши приоритетными направлениями визитов нового президента Литвы будут страны Балтии, государства Евросоюза (ЕС) и НАТО.

40 миллионов долларов на демократические реформы

Палата представителей Конгресса США утвердила инициативу американского конгрессмена Джеки Спир по выделению Армении дополнительной финансовой помощи в размере **40 млн** долларов на реализацию демократических реформ.

Трамп хочет поладить с Россией

Президент США **Дональд Трамп** намерен встретиться со своим российским коллегой **Владимиром Путиным** на полях саммита Большой двадцатки (G20), который пройдет в японской Осаке 28–29 июня.

«Я хочу поладить с Россией», – заявил Трамп в интервью телеканалу Fox News. Как известно, *в ноябре 2018 года президент США отказался от запланированной встречи с Путиным на саммите G20 в Аргентине. Трамп объяснил свою позицию обострением отношений Москвы и Киева после инцидента в Керченском проливе.*

Новый рекорд

Число беженцев в мире в 2018 году впервые после окончания **Второй мировой войны** достигло отметки в **70,8 млн** человек. Это следует из доклада о беженцах в мире, представленного Управлением Верховного комиссара ООН по делам беженцев (УВКБ ООН) 19 июня в Берлине и Женеве.

ГІСТОРЫЯ АДНОЙ ФАТАГРАФІІ

У красавіку 1991-га…

Добра памятаю красавік 1991 года, калі рабіўся гэты здымак. Падчас выбарчай кампаніі ў Вярхоўны Савет БССР 12-га склікання чарнобыльская бяда была асабліва на слыху ва ўсіх. Цяпер добра вядома, якія намаганні былі з боку савецкага КГБ, а з яго падачы і партыйных улад СССР, каб не даць праўдзівай інфармацыі пра тое, што адбылося за пяць гадоў перад гэтым у Чарнобылі, а галоўнае – да якіх наступстваў для мільёнаў чалавечых жыццяў яно вяло (зрэшты, вядзе і цяпер…). У той жа час ішлі асабліва бурныя дыскусіі, у якіх удзельнічалі не толькі кіруючыя асобы, вучоныя-ядзершчыкі, але і значная частка абуджанага беларускага грамадства. Нас, дэпутатаў, якія стаялі на платформе Беларускага Народнага Фронту, літаральна закідвалі пісьмамі, спынялі на вуліцах з пытаннямі: «Што рабіць? Што будзе з намі? З усёй Беларуссю?» Не адзін раз даводзілася выязджаць і ў тыя мясціны Гомельшчыны і Магілёўшчыны, дзе бяда адчувалася асабліва востра. Хто ведае, ці не сталі гэтыя паездкі прычынай заўчаснай смерці ад анкалагічных захворванняў нашых бліжэйшых калег – бліскучага журналіста Ігара Герменчука, народнага кантралёра, адважнай жанчыны Галіны Сямдзянавай?.. У самае горшае, вядома, верыць не хацелася, але спецыялісты-эксперты не выключалі такога развіцця падзей, што з Беларусі давядзецца папросту вывезці – і пажадана на іншы бок Атлантычнага акіяна – калі не ўсё наша насельніцтва, дык вялікую яго частку.

Вось у сувязі з гэтым адразу пасля заканчэння першай сесіі Вярхоўнага Савета ў ліпені 1990 года пасля прыняцця Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце БССР лідар Беларускага Народнага Фронту і яго парламенцкай фракцыі Зянон Пазьняк актыўна заняўся арганізацыяй візіту дэлегацыі апазіцыйных дэпутатаў за акіян, у ЗША і Канаду. Сказаць, што ва ўладных кабінетах (не кажу пра інфармаванасць звычайных людзей) гэтых дзяржаў тэма Чарнобыля як тэхнагеннай катастрофы сусветнага маштабу ўспрымалася тады належным чынам, было б вялікім перабольшваннем. Масава распаўсюджаная ў той час у заходнім свеце ілюзія, нібыта «Гарбачоў – вялікі дэмакрат і ён не можа маніць свету пра тое, што адбываецца ў СССР», адыгрывала сваю негатыўную ролю. Не ўсё проста было і ўнутры камуністычнага (у той час на 86%) Вярхоўнага Савета БССР. Кіраўнік Пастаяннай камісіі па чарнобыльскіх пытаннях, наогул вельмі прыстойны партыйны дзеяч, светлай памяці Іван Смоляр, даведаўшыся пра запланаваную паездку дэпутатаў ад БНФ за акіян, успрыняў гэта на самым пачатку балюча-раўніва: ёсць, маўляў, спецыяльная парламенцкая камісія, а што тут за самадзейнасць вы спрабуеце ўчыніць?.. Тым не менш нам удалося дамовіцца са Смолярам пра неабходны ўзровень падтрымкі нашых намаганняў, калі яны, вядома, прынясуць нейкі плён. Дзеля справядлівасці: не скажу што такую падтрымку мы атрымалі ад Станіслава Шушкевіча, які ўжо займаў на той момант пасаду першага намесніка старшыні Вярхоўнага Савета: ён, як мне падалося, быў перакананы ў поўным дылетанцтве ў чарнобыльскім пытанні ўсіх членаў вызначанай апазіцыйнай дэлегацыі. Дарэчы, у яе склад з ініцыятывы Зянона Пазьняка былі ўключаны навуковец, абраны на другім з'ездзе БНФ у склад найвышэйшага кіраўніцтва арганізацыі, Уладзімір Заблоцкі, а таксама аўтар гэтых радкоў, бо Пазьняку патрабаваўся, найперш для нефармальных кантактаў падчас запланаванай паездкі, чалавек, які адносна свабодна валодаў бы англійскай мовай. Спецыялісты – фізікі і эколагі – падрыхтавалі шэраг тэкставых матэрыялаў, а журналісты далучылі да іх набор фотаздымкаў, якія ілюстравалі тое, што адбываецца ў найбольш забруджаных рэгіёнах Беларусі (на некаторыя здымкі з невылечна хворымі дзецьмі было немагчыма глядзець без слёз).

Падрыхтоўка самой паездкі не была такой хуткай, як меркавалася напачатку, але ўрэшце было дамоўлена, што арганізацыі беларускай дыяспары ў ЗША і Канадзе прымуць і забяспечаць неабходным нашу дэлегацыю на працягу ўсяго красавіка 1991 года. Вылецець з савецкай імперыі за акіян звычайным людзям у той час было магчыма толькі з Масквы або Ленінграда, і мы абралі больш танны варыянт, адправіўшыся ў Нью-Ёрк з піцерскага аэрапорта Пулкава. Прылёт у аэрапорт імя Джона Кенэдзі запомніўся тым, што было адразу пасля яго: нас вельмі цёпла сустрэла вялікая дэлегацыя амерыканскіх беларусаў на чале з Янкам Запруднікам і Вітаўтам Кіпелем. Ужо літаральна назаўтра мы адправіліся ў нью-ёркскі Калумбійскі ўніверсітэт рыхтавацца да публічнай лекцыі пра Чарнобыль і яго наступствы для Беларусі і Еўропы. У самы першы дзень нашага знаходжання за акіянам мы скантактаваліся і дамовіліся пра поўнае ўзаемнае спрыянне з нашым знакамітым паэтам і дзяржаўным дзеячам Генадзем Бураўкіным, які ў той час ужо быў пастаянным прадстаўніком БССР пры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у Нью-Ёрку.

Далей пэўныя карэктывы ў нашы першапачатковыя планы ўнеслі падзеі на радзіме: 4 красавіка ў цэнтры беларускай сталіцы адбылося шматтысячнае шэсце працаўнікоў мінскіх заводаў, удзельнікі якога пратэставалі супраць палітыкі саюзнага ўрада. Першым памкненнем Зянона Пазьняка было неадкладна вяртацца ў Мінск, і арганізоўваць падтрымку рабочаму руху. Аднак неаднаразовыя (і вельмі нятанныя на той час!) тэлефонныя размовы лідара Фронту з адным з кіраўнікоў страйкавага камітэта, нашым калегам-дэпутатам Сяргеем Антончыкам, а таксама з тымі кіраўнікамі БНФ, што заставаліся ў Мінску, прывялі нас да высновы: наша місія вельмі важная, і адкладваць яе выкананне на няпэўны час у кантэксце ўсіх падзей было б няправільна. Тым больш што праграма лекцый, сустрэч з заакіянскімі палітыкамі была складзена загадзя. І мы пачалі выконваць гэтую праграму: адбыліся лекцыі ва ўніверсітэтах, дзясяткі сустрэч з кангрэсменамі, прадстаўнікамі мясцовага самакіравання, урэшце, з беларусамі, многія з якіх не былі на Радзіме па сорак і болей гадоў…

У другой палове сакавіка мы пераехалі ў Канаду, дзе намаганнямі тагачаснага кіраўніка Згуртавання беларусаў Канады (ЗБК) Міколы Ганька ды яго калег ужо вельмі актыўна дзейнічала дабрачыннае Таварыства дапамогі дзецям – ахвярам Чарнобыльскай катастрофы. Самыя ж важныя перамовы трэба было весці ў канадскім парламенце ў Атаве, і тут неацэннай дапамогай стала тая акалічнасць, што адна з самых актыўных дзячак Згуртавання беларусаў Канады, будучы старшыня Рады Беларускай Народнай Рэспублікі Івонка Сурвілла мела досвед працы парламенцкай перакладчыцай і, што называецца, знутры ведала ўсе кабінеты і кулуары канадскага парламента. Да таго ж Івонка разам са сваім мужам Янкам жыла літаральна на другім беразе ракі Атавы, у франкамоўным горадзе Юль-Гаціно, і мы, усе чацвёра гасцей (разам з Міколам Ганькам), з радасцю прынялі запрашэнне пажыць некалькі дзён у гасцінным доме сям'і Сурвілла.

Там жа падчас першай супольнай вячэры мы пазнаёміліся з вельмі прыемным маладым чалавекам, які сказаў нам, што мае там, у Юль-Гаціно, невялікае фотаатэлье і што для яго будзе гонарам зрабіць фірмовае прафесійнае фота ўсіх разам. На жаль, памяць не ўтрымала, як звалі таго маладога чалавека, але візіт у яго атэлье запомніўся. Пакольку нагодай нашага прыезду ў Канаду былі не надта вясёлыя чарнобыльскія справы, ён выбраў для здымка строгі фон, а назаўтра ўручыў кожнаму з нас па асобніку здымка ў альбоме чорнага колеру.

Вось жа, паглядзім на фота і ўзгадаем пра лёс тых асоб, якіх можна на ім бачыць. Злева ў першым шэрагу – **Уладзімір Заблоцкі**. Інжынер мінскага Навукова-даследчага інстытута ЭВМ, ён быў выбраны ў Вярхоўны Савет 12-га склікання з дапамогай суполкі Народнага Фронту, што дзейнічала па месцы яго працы. У парламенце адразу звярнуў увагу і аднадумцаў, і палітычных апанентаў не толькі добрым веданнем адносна новай тады сферы радыёэлектронікі, а і сваёй добрай арыентацыяй у сістэмных агульнаэканамічных праблемах. Генадзь Карпенка, выбраны на першай сесіі старшынёй пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета па навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе, адразу ж прапанаваў зацвердзіць сваім намеснікам менавіта Уладзіміра Заблоцкага. У 1992 годзе Заблоцкі ўзначаліў ценявы кабінет Апазіцыі БНФ у беларускім парламенце (які ў той час сапраўды рабіўся парламентам!). Пасля прыходу да ўлады Аляксандра Лукашэнкі ён атрымліваў прапановы заняць высокія пасады, але палічыў свае погляды несумяшчальнымі з поглядамі бальшасці членаў каманды першага прэзідэнта. Дапамагаў фінансава структурам БНФ падчас «гарачай вясны» 1996 года, пасля чаго страціў усе кантакты з уладарамі жыцця – а адначасова і магчымасці атрымаць годную працу на радзіме… Пазней Уладзімір Заблоцкі працаваў у міжнароднай фірме ў Празе, быў кансультантам эканамічнай групы польскага прэзідэнта Аляксандра Квасьнеўскага. Потым быў запрошаны шведскай інвестыцыйнай кампаніяй ва ўкраінскія Чарнаўцы, дзе самым непасрэдным чынам спрычыніўся да пабудовы і ўводу ў эксплуатацыю сумеснага шведска-ўкраінскага прадпрыемства па вырабе фруктовых сокаў. З прыходам на пасаду прэм'ер-міністра Віктара Януковіча былі звязаны пачатак вялікіх праблем гэтага прадпрыемства. Паводле слоў самога Уладзіміра Заблоцкага, «прыйшлі бандыты і паралізавалі вытворчасць», у выніку чаго шведы адмовіліся супрацоўнічаць з Украінай, а сам Заблоцкі мусіў вярнуцца на радзіму, дзе ўрэшце выйшаў на пенсію. З той пары здольнасці першага ў гісторыі Беларусі «ценявога прэм'ера» былі зноў незапатрабаванымі…

У сярэдзіне ў першым шэрагу нашага здымка – **Зянон Пазьняк**, лідар Народнага Фронту і зноў-такі першы ў беларускай гісторыі апазіцыйнай парламенцкай фракцыі. 1996 год стаў пераломным у яго лёсе: Пазьняк адчуў, што ён вымушаны з'ехаць у палітычную эміграцыю. З той пары яму даводзіцца планаваць свой гадавы рэжым побыту за мяжою, дзелячы яго ў асноўным паміж Варшавай (сціплая кватэрка воддаль ад цэнтра горада) і ЗША (яшчэ больш сціплае жытло ў прыгарадзе амерыканскага мегаполіса). Але пры гэтым Пазьняк імкнецца не сыходзіць з беларускага палітычнага небасхілу. Яскравы прыклад – кіраўніцтва распрацоўкай «Народнай праграмы», у якой выкладзена канцэпцыя аптымальна ўладкаванай Беларусі будучыні. Ведаю асабіста, колькі сіл ён паклаў, каб аб'яднаць у гэтай справе намаганні групы экспертаў.

Івонка Сурвілла, якую мы бачым на фота ў першым шэрагу справа, належыць да другога пакалення беларускай ідэйнай эміграцыі ў Паўночнай Амерыцы. Нарадзілася яна ў беларускіх Стоўбцах у 1936 годзе і ўжо з малых гадоў мусіла спазнаць нямала горкіх хвілін. Неўзабаве пасля прыходу савецкай улады яе бацьку, Уладзіміра Шыманца, які працаваў галоўным інжынерам электрастанцыі ў Баранавічах, арыштавалі, а пазней асудзілі на пяць гадоў сібірскай высылкі. Але пакуль ён яшчэ знаходзіўся ў баранавіцкай турме, прыйшлі нямецкія акупанты, у выніку чаго вязні турмы, у тым ліку і Івончын бацька, вярнуліся дадому.

Новага арышту бацькі пасля вяртання бальшавікоў чакаць не сталі: у 1944 годзе ўся сям'я Шыманцоў у таварным вагоне выехала на Усходнюю Прусію, потым пераехала ў Данію, а яшчэ пазней – у Францыю. Менавіта там Івонка засвоіла французскую мову, якой (як беларускай і англійскай) валодае дасканала (да іх можна дадаць нямецкую, дацкую, польскую, іспанскую). Скончыўшы знакамітую Сарбону і выйшаўшы замуж за Янку Сурвіллу, пераехала разам з ім у Іспанію. У сваёй кнізе ўспамінаў «Дарога» Івонка Сурвілла піша:

«З кожнай з гэтых краін я зжылася. Калі цяпер адведваю Капенгаген, Парыж ці Мадрыд, маю ўражанне, што вяртаюся ў сваю вёску.

Але адначасна я заўсёды сумавала па Беларусі. Заўсёды адчувала недахоп нечага істотнага, неабходнага. Толькі калі вярнулася ў Беларусь у 1992 годзе, пазнала тое бясконцае, стопрацэнтнае, амаль фізічнае шчасце, якое толькі раз перажыла перад тым – гэта калі нарадзіла ў Мадрыдзе маю першую дачушку Ганю».

На здымку мы бачым Івонку Сурвіллу ў Канадзе, куды яна перабралася з сям'ёй у 1965 годзе, яшчэ да таго прыезду ў Беларусь, да выбрання яе на ганаровую пасаду старшыні Рады БНР (якое адбылося ў 1997 годзе).

Свайго будучага мужа **Янку** (на здымку ў другім шэрагу злева) Івонка першы раз убачыла яшчэ ў 1948 годзе падчас першага Сусветнага з'езда беларускай эміграцыі ў Парыжы. Янка Сурвілла пасля знаходжання ў лагеры для перамешчаных асоб у нямецкім Ватэнштэце атрымаў стыпендыю іспанскага ўрада і вывучаў эканоміку ў Мадрыдскім універсітэце. Ён непасрэдна спрычыніўся да арганізацыі радыёперадач, што трансляваліся (натуральна, на роднай мове) з Іспаніі на Беларусь з 1952-га па 1965 год. Пасля пераезду ў Канаду Янка Сурвілла захапіўся мастацкай фатаграфіяй, стварыў цэлую галерэю фотапартрэтаў творцаў беларускай эміграцыі. Да самага апошняга дня свайго жыцця, якое завяршылася 3 чэрвеня 1997 года, так і не здолеў прыехаць у Беларусь, якая заўсёды жыла ў яго сэрцы. Яшчэ тады ў Юль-Гаціно ён казаў нам, што баіцца ўбачыць Беларусь зусім не такой, якой яна яму ўвесь гэты час мроілася…

У другім шэрагу на здымку побач з аўтарам гэтых радкоў мы бачым згаданага вышэй **Міколу Ганька**, які таксама так і не змог да самай сваёй смерці ў 1999 годзе яшчэ хоць раз убачыць свае родныя мясціны непадалёк ад Верацеяў, што на цяперашняй Вілейшчыне. У ваенны час ён вучыўся ў заснаванай легендарным Барысам Кітам Маладзечанскай гандлёва-адміністрацыйнай школе, потым з падачы старэйшага брата Міхася ўступіў у шэрагі падкантрольнага акупацыйным уладам Саюза беларускай моладзі, а неўзабаве выехаў у Аўстрыю. Пачынаючы з 1945 года разам з будучымі вядомымі паэтамі Алесем Салаўём і Уладзімірам Дудзіцкім выпускаў у Зальцбургу газету «Пагоня. З беларускага жыцця». Глыбока веруючы чалавек, ён пасля свайго пераезду ў 1948 годзе ў канадскі Таронта стаў адным з галоўных заснавальнікаў тамтэйшага прыходу і царквы Кірылы Тураўскага Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы, а потым на доўгія гады – кіраўніком і сапраўдным рухавіком Згуртавання беларусаў Канады. Асабіста сабраў тоны гуманітарнай дапамогі і пераправіў у Беларусь дзецям прычарнобыльскіх рэгіёнаў. Мне ён запомніўся чалавекам наогул негаваркім, але па-бацькоўску мудрым; чалавекам, для якога Беларусь ніколі не была пустым гукам.

Вось што прыгадалася, калі я зноў убачыў здымак, зроблены 28 гадоў таму…

Лявон БАРШЧЭЎСКІ,
дэпутат Вярхоўнага Савета Беларусі 12-га склікання.

ПАМЯЦЬ

Кранальныя ўспаміны пра Міхася Мушынскага

Год таму пайшоў з жыцця вядомы беларускі навуковец, доктар філалагічных навук, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук **Міхась Мушынскі**. Сярод галоўных навуковых заслуг прафесара Мушынскага – праца па падрыхтоўцы найбольш поўных збораў твораў **Якуба Коласа, Максіма Гарэцкага, Міхася Зарэцкага.** Шмат гадоў Міхась Восіпавіч быў рухавіком традыцыйных канферэнцый «Каласавіны», «Гарэцкія чытанні». Найбольш вядомая ягоная праца – «Летапіс жыцця і творчасці Якуба Коласа», больш за тысячу старонак сціслай і дакладнай інфармацыі, без якой сёння не абыходзіцца ні адзін даследчык літаратурнага жыцця Беларусі першай паловы XX века. Як сказала ўнучка Якуба Коласа **Вера Міцкевіч**, Мушынскі як ніхто іншы адпавядаў высокаму званню лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Якуба Коласа.

Уганараваць памяць Міхася Мушынскага запрасіла Навуковая бібліятэка Нацыянальнай акадэміі навук імя Якуба Коласа, якая арганізавала адмысловую выставу прац даследчыка, рэдкіх фотаздымкаў, рукапісаў прафесара Мушынскага. Канферэнц-зала была сапраўды перапоўнена: прыйшлі калегі і сябры Міхася Восіпавіча, ягоныя вучні. Свaімі ўспамінамі падзяліліся акадэмікі **Радзім Гарэцкі, Аляксандр Лукашанец, Уладзімір Гніламёдаў.** Выступоўцы адзначалі не толькі ролю Мушынскага ў сучасным беларускім літаратуразнаўстве, але ж апавядалі перш за ўсё пра яго як пра чалавека. Успаміналі ягоныя жарты, яго добразычлівасць, гатоўнасць дапамагчы маладым навукоўцам. Пра тое, што Міхась Восіпавіч не сядзеў у «вежы са слановай косці», але ж сапраўды цікавіўся праблемамі, якімі жыве краіна, сведчыць і той факт, што да канца жыцця ён заставаўся чытачом газеты «Народная Воля».

Вельмі кранальным было выступленне дачкі прафесара, вядомага тэатральнага крытыка і паэткі **Таццяны Мушынскай**. Яна чытала фрагменты ўспамінаў Міхася Восіпавіча пра цяжкія гады дзяцінства на акупаванай Магілёўшчыне. Магчыма, памятаючы ўласнае дзяцінства, столькі часу аддаваў Міхась Мушынскі выхаванню дзяцей і ўнукаў. Сын стаў навукоўцам-фізікам, унукі працягваюць справу дзеда-гуманітарыя: **Дзяніс Марціновіч** – вядомы тэатральны і літаратурны крытык, **Ягор Марціновіч** сёння рэдагуе «Нашу Ніву».

Выстава ў навуковай бібліятэцы НАН, прысвечаная памяці Міхася Мушынскага, будзе яшчэ працаваць. Запрашаем усіх, каго сапраўды цікавіць беларуская літаратура, наведаць яе і ўспомніць чалавека, які шмат намаганняў прыклаў да таго, каб вярнуць чытачам забароненыя творы пісьменнікаў 1920–1930-х гадоў, які жыў дзеля таго, каб гучала слова беларускае.

Алесь КЛЯЎЧУК.

ЧУЛІ?

Прадаюць вежу з Паланэзам Агінскага

Воданапорную вежу, якой больш за 100 гадоў і з якой штодня апоўдні гучыць для Слоніма знакаміты Паланэз Агінскага, прадаюць з аўкцыёну.

Пачатковая цана – 43.600 рублёў.

Воданапорная вежа ў Слоніме была пабудавана ў 1916 годзе. З 1920 года і да Другой сусветнай вайны з вежы двойчы ў дзень – у 8 раніцы і ў 8 вечара – гучаў Паланэз Агінскага, выкананы на ражку. У савецкія часы традыцыя была страчана, але яе аднавілі ў 90-я гады мінулага стагоддзя. Праўда, мясцовы краязнаўца **Сяргей Чыгрын** заўважае, што час ад часу музыка знікала і зноў з'яўлялася.

Апошнія гады «музычная вежа», як яе называюць слонімцы, належала прадпрыемству «Футбольны клуб «Слонім». Эканамічны суд Гродзенскай вобласці прызнаў яго банкрутам, а маёмасць выставіў на аўкцыён.

Некаторыя слонімцы прапаноўвалі зрабіць у воданапорнай вежы музей вады і кавярню, але прапанова так і засталася непачутай.

Аляксей МІХАЛЁЎ.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 24 ИЮНЯ

Беларусь 1

06.00, 07.25, 08.20 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 19.00 «Новости».
07.15, 08.10 «Новости экономики».
07.20, 08.15, 18.15, 00.20 «Зона Х. Криминальная хроника».
09.15 «Главный эфир».
10.25, 13.00, 18.35, 19.25 **«Отдай мою мечту».** Сериал.
12.05 II Европейские игры.
13.25, 15.15 **«Партия для чемпионки».** Сериал.
16.50 «Белорусское времечко».
17.45 «Служить закону».
21.00 «Панорама».
22.05 «Наши».
22.25 **«След».** Сериал.
00.00 «Арена».

Беларусь 2

06.55, 20.05 «Тэлебарометр».
07.00 «Включайся!».
08.55 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба пулевая. Микст. Пистолет. 50 м. Квалификация. Стрельба пулевая. Пневматическая винтовка. Мужчины. Женщины. Квалификация. Дзюдо. Мужчины. Женщины. Квалификация. Стрельба пулевая. Микст. Пистолет. 50 м. Финал. Прямая трансляция.
12.55 II Европейские игры. Минск-2019. Баскетбол. 3х3. Мужчины. Женщины. Предварительный раунд. Дзюдо. Мужчины. Женщины. Квалификация. Прямая трансляция.
16.55 II Европейские игры. Минск-2019. Дзюдо. Мужчины. Женщины. Финалы. Прямая трансляция.
19.20 «Суперлото».
20.35, 22.05 **«Хижина».** Х/ф.
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».
23.00 «Иди сюда и танцуй».
23.05 «Копейка в копейку».
23.40 «Орел и решка. Рай и ад».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35, 12.25 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 20.15 «Навіны культуры».
08.25 «Нацыянальны хіт-парад».
09.15, 16.10 **«Чужыя тут не ходзяць».** М/ф.
10.30 «Навукаманія».
11.00 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
11.20, 21.05 «Апошні дзень».
12.20, 20.35 «Гэты дзень».
12.55 «Наперад у мінулае».
13.20 «Дзённікі беларускага падполля».
13.45, 18.55 «Ваенны ўрач. Мікалай Пірагоў. Тайны саветнік навукі».
14.25, 21.40 **«Апостал».** Серыял.
15.20 «Артэфакты».
15.45 «Запіскі на палях».
17.25 Belcanto. Канцэрт Анастасіі Масквіной і Аксаны Волкавай.
19.35 «Тэатр у дэталях».
20.00 «Архітэктура Беларусі».
20.40 «Калыханка».
22.35 «Майстры і куміры».

Беларусь 5

08.05, 00.05 II Европейские игры. Минск-2019. Итоги дня.
08.35, 12.40, 17.25, 21.50, 23.45 «Евроцентр».
08.50 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба из лука. Настольный теннис.
12.55 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба пулевая. Пневматическая винтовка. Стрельба стендовая. Стрельба из лука. Настольный теннис. Бокс. Прыжки на батуте.
17.40 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Баскетбол. 3х3. Бокс.
18.55 II Европейские игры. Минск-2019. Прыжки на батуте. Аэробика. Легкая атлетика. Баскетбол. 3х3. Настольный теннис. Бокс.
22.05 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба пулевая. Стрельба стендовая. Микст. Трап.
00.35 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба пулевая. Микст. Пистолет. 50 м. Стрельба пулевая. Пневматическая винтовка. Дзюдо. Баскетбол. 3х3.

ОНТ

06.00, 07.05, 08.05 «Наше утро».
07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30«Наши новости».
09.10 «Контуры».
10.00 «Жить здорово!».
11.10 **«Участок».** Сериал.
12.05 «Модный приговор».
13.10 **«Условия контракта».** Сериал.
14.05 **«Водитель для Веры».** Х/ф.
16.20 «Мужское/женское».
17.25, 18.20 «На самом деле».
18.50 «Удача в придачу!» с «Евроопт».
18.55 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 **«Ангел-хранитель».** Сериал.
23.10 «Партизаны Беларуси».
23.40 **«Эти глаза напротив».** Сериал.

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
09.25 «Тайны Беларуси».
10.45 «Плюс-минус».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25 **«Государственная граница».** С.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «Судьба человека».
17.25 «60 минут».
18.35 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.40 **«Ведьма».** Сериал.
22.30, 23.10 «Кто против?».
00.30 «Вечер».

НТВ-Беларусь

06.00 «Астропрогноз».
06.05, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10 «Специальный репортаж».
06.30 «Реальный мир».
07.10 «Чудо техники».
08.05 **«Мухтар. Новый след».** Сериал.
08.50 «Доктор Свет».
09.40 «Наши».
10.20 «Жди меня».
11.05 «Малая земля».
11.55 «Ты не поверишь!».
13.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.00, 16.25 **«Морские дьяволы».** Сериал.
17.00 «ДНК».
18.05 **«Улицы разбитых фонарей».** Сериал.
19.35 «Сегодня. Главное».
19.50 **«А.Л.Ж.И.Р.».** Сериал.
22.45 «ЧП.by».
23.10 «Новые русские сенсации».

СТВ

05.30 «Большой город».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.10 «Минщина».
06.20, 07.50 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.25, 22.55 «СТВ-спорт».
09.05, 14.45 «Водить по-русски».
09.25 «Неделя».
10.40 **«Белые волки».** Сериал.
12.25 «В последний момент».
12.35 «Неделя спорта».
13.45, 01.15 «Невероятно интересные истории».
15.10, 16.50 **«Жизнь и приключения Мишки Япончика».** Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
21.15, 23.50 «Самые шокирующие гипотезы».
22.00 «Смотреть всем!».
23.05 «Загадки человечества».
00.35 «Минтранс».

Мир

06.15 **«Супруги».** Сериал.
08.10, 10.10 **«Убить Сталина».** Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.15 «Зал суда. Битва за деньги».
14.10 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.05 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 01.50 «Такому мама не научит».
17.15, 19.20 **«Возвращение Мухтара–2».** Сериал.
19.55 «Игра в кино».
20.40, 00.10 **«Розыск».** Сериал.
02.20 **«Двойная сплошная».** Сериал.
05.40 «Культ/Туризм».

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.20 «Новости культуры».
06.35 «Пешком…».
07.05 «Правила жизни».
07.35 «Предки наших предков».
08.15 **«Исчезнувшая империя».** Х/ф.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 23.55 «Хоккей Анатолия Тарасова».
12.15 «Эпизоды». Юбилей Татьяны Назаренко.
12.55 «Первые в мире».
13.10 «Мечты о будущем».
14.05 «Линия жизни».
15.10 «На этой неделе… 100 лет назад».
15.40, 02.30 «Португалия. Замок слез».
16.10 **«Цыган».** Сериал.
17.55, 00.55 «Исторические концерты».
18.40 «Искатели».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Ступени цивилизации».
21.00 «Спокойной ночи, малыши!».
21.15 «Мировые сокровища».
21.30 **«Моя судьба».** Сериал.
22.50 «Мост над бездной».
23.40 Дневник XVI Международного конкурса им.П.И.Чайковского.
01.45 «Иностранное дело».

Белсат

07.00, 21.00, 01.55 «Аб'ектыў».
07.15 «Над Нёмнам».
07.30, 19.20 «Welcome ў Беларусь».
07.55 «Суродзічы».
08.10, 23.30 **«Бровар «Рамантык».** М/ф.
09.45, 17.30 «Зямля прасветленых».
11.15, 22.10 «Размовы эксперта».
11.30 «Беларускі клімат»: «Дзмітрый Строцаў, Дзмітрый Плакс і Ігар Корзун».
11.55 «Священная война» расійцаў». Д/ф.
12.45 «Невядомая Беларусь»: «Беларусь пад нямецкай акупацыяй». Д/ф.
13.35 «Аўтастопам па Беларусі».
13.50 «Belsat Music LIVE».
14.15 **«На досвітку».** М/ф.
16.00 **«Час гонару».** Серыял.
16.50 **«Карона каралёў».** Серыял.
17.15 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
18.55 «Мова нанова»: «Лес».
19.40 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Мсціслаў. Горад на крывіцка-радзімскай мяжы».
20.00, 01.10 «Вось так».
20.20, 01.25 «Студыя «Белсат».
21.20 «Intermarium»: «Еўропа паміж свастыкай і чырвонай зоркай».
22.30 «Дотык анёла». Д/ф.

ВТОРНИК, 25 ИЮНЯ

Беларусь 1

06.00, 07.25, 08.20 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 19.00 «Новости».
07.15, 08.10 «Новости экономики».
07.20, 08.15, 18.15, 00.20 «Зона Х. Криминальная хроника».
09.15, 22.25 **«След».** Сериал.
10.05, 18.35, 19.20 **«Отдай мою мечту».** С.
12.05 II Европейские игры.
13.00 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.15 **«Баллада о бомбере».** Сериал.
16.50 «Белорусское времечко».
17.45 «Освобождение».
21.00 «Панорама».
22.05 «Незабытый подвиг». Хроникально-документальный фильм.
00.00 «Сфера интересов».

Беларусь 2

06.55, 21.55 «Тэлебарометр».
07.00 «Включайся!».
08.50 II Европейские игры. Минск-2019. Гребля на байдарках и каноэ. Мужчины. Женщины. Квалификация. Настольный теннис. Микст. Квалификация. Дзюдо. Командный микст. Квалификация. Прямая трансляция.
13.00 II Европейские игры. Минск-2019. Дзюдо. Командный микст. Квалификация. Настольный теннис. Гребля на байдарках и каноэ. Прямая трансляция.
16.00 II Европейские игры. Минск-2019. Дзюдо. Командный микст. Финалы. Настольный теннис. Мужчины. Женщины. Квалификация. Гребля на байдарках и каноэ. Прямая трансляция.
18.15 II Европейские игры. Минск-2019. Пляжный футбол. Мужчины. Квалификация. Прямая трансляция.
20.55 «Орел и решка. Рай и ад».
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».
22.10 **«Трансформеры-3: темная сторона Луны».** Х/ф.

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35, 12.25 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 20.15 «Навіны культуры».
08.20, 17.45 **«Сакрэтны фарватар».** Серыял.
09.30, 16.10 **«Траса».** М/ф.
11.00 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
11.20, 21.05 «Апошні дзень».
12.20, 20.35 «Гэты дзень».
12.55 «Гарады Беларусі».
13.20 «Дзённікі беларускага падполля».
13.45, 18.55 «Ваенны урач. Іван Касачоў. Две пустыні: агонь і лёд».
14.25, 21.40 **«Апостал».** Серыял.
15.20 «Артэфакты».
15.45 «Запіскі на палях».
19.30 «Ваша лато», «Пяцёрачка».
20.00 «Суразмоўцы».
20.40 «Калыханка».
22.35 «Я хачу гэта ўбачыць!».
23.05 «Архітэктура Беларусі».

Беларусь 5

08.05, 00.05 II Европейские игры. Минск-2019. Итоги дня.
08.35, 12.40, 16.40, 22.00, 23.45 «Евроцентр».
08.50 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба из лука. Стрельба пулевая. Пистолет. Велоспорт. Стрельба пулевая. Винтовка. Вольная борьба. Стрельба пулевая. Винтовка. Микст.
12.55 II Европейские игры. Минск-2019. Велоспорт. Стрельба из лука. Борьба вольная. Стрельба пулевая. Бокс. Пляжный футбол. Легкая атлетика. Прыжки на батуте.
16.55 II Европейские игры. Минск-2019. Легкая атлетика. Стрельба пулевая. Бокс. Борьба вольная. Настольный теннис. Микст. Прыжки на батуте. Аэробика.
22.15 II Европейские игры. Минск-2019. Пляжный футбол. Мужчины. Беларусь–Румыния.
00.35 II Европейские игры. Минск-2019. Дзюдо. Настольный теннис. Гребля на байдарках и каноэ. Дзюдо. Командный микст. Пляжный футбол.

ОНТ

06.00, 07.05, 08.05 «Наше утро».
07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
09.10 «Теория заговора».
09.50 «Жить здорово!».
11.10 **«Участок».** Сериал.
12.05 «Модный приговор».
13.10 **«Условия контракта–2».** Сериал.
15.00 «Давай поженимся».
16.20 «Мужское/женское».
17.25, 18.20 «На самом деле».
18.50 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневник.
18.55 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 **«Ангел-хранитель».** Сериал.
23.10 «Партизаны Беларуси».
23.40 **«Эти глаза напротив».** Сериал.

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25, 20.40 **«Ведьма».** Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «Судьба человека».
17.25 «60 минут».
18.35 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
22.30, 23.25 «Кто против?».
23.10 «Дневник II Европейских игр».
00.45 «Вечер».

НТВ-Беларусь

06.00 «Астропрогноз».
06.05, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10 «Специальный репортаж».
06.30 «Реальный мир».
07.10 «Мальцева».
07.50, 08.05 **«Мухтар. Новый след».** Сериал.
08.40, 10.20 **«Пасечник».** Сериал.
09.40, 22.45 «ЧП.by».
11.10, 23.10 **«Банды».** Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.00, 16.25 **«Морские дьяволы».** Сериал.
17.00 «ДНК».
18.05, 19.50 **«Улицы разбитых фонарей».** Сериал.
19.35 «Сегодня. Главное».
20.50 **«А.Л.Ж.И.Р.».** Сериал.

СТВ

05.30 «Центральный регион».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.10 «Минщина».
06.20, 07.50 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.25, 22.55 «СТВ-спорт».
09.15, 23.05 «Загадки человечества».
10.40 **«Белые волки».** Сериал.
12.30 «В последний момент».
12.40, 21.15, 23.45 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45, 01.20 «Невероятно интересные истории».
14.45 «Водить по-русски».
15.10, 16.50 **«Жизнь и приключения Мишки Япончика».** Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
22.00 «Добро пожаловаться!».
00.30 «Самая полезная программа».

Мир

06.10 **«Супруги».** Сериал.
08.10, 10.10 **«Убить Сталина».** Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.15 «Зал суда. Битва за деньги».
14.10 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.05 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 01.50 «Такому мама не научит».
17.15, 19.20 **«Возвращение Мухтара–2».** Сериал.
19.55 «Игра в кино».
20.40, 00.10 **«Розыск».** Сериал.
02.20 **«Двойная сплошная».** Сериал.
05.35 «Наше кино. История большой любви».

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.20 «Новости культуры».
06.35 «Пешком…».
07.05 «Правила жизни».
07.35 «Театральная летопись».
08.05, 01.35 «Иностранное дело».
08.50, 21.30 **«Моя судьба».** Сериал.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 23.55 «На эстраде Владимир Винокур».
12.05, 21.15 «Мировые сокровища».
12.25 «Искусственный отбор».
13.10 «Первые в мире».
13.25 «Гитара семиструнная».
14.05 «Новые открытия в гробнице Тутанхамона».
15.10 «Эрмитаж».
15.40 «Белая студия».
16.25 **«Цыган».** Сериал.
17.50, 00.50 «Исторические концерты».
18.40 «Искатели».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Ступени цивилизации».
21.00 «Спокойной ночи, малыши!».
22.50 «Мост над бездной».
23.40 Дневник XVI Международного конкурса им.П.И.Чайковского.
02.15 «И оглянулся я на дела мои…».
02.45 «Цвет времени».

Белсат

07.00, 12.25, 20.00, 00.15 «Вось так».
07.15, 12.40, 20.20, 01.05 «Студыя «Белсат».
07.50, 13.15, 21.00, 01.35 «Аб'ектыў».
08.10 «Размовы эксперта».
08.25, 18.10 «Невядомая Беларусь»: «Сейбіт». Д/ф.
09.20 **«Лонданцы-2».** Серыял.
10.05 «Intermarium»: «Еўропа паміж свастыкай і чырвонай зоркай».
11.00, 19.05 «Мова нанова»: «Шахматы».
11.20, 17.10 «Дотык анёла». Д/ф.
13.35 «Аўтастопам па Беларусі».
13.55 «Belsat Music LIVE».
14.25 **«Бровар «Рамантык».** М/ф.
16.00 **«Час гонару».** Серыял.
16.45 **«Карона каралёў».** Серыял.
19.25 «Над Нёмнам».
19.40 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Паставы, якія мы выбіраем».
21.20 «Асабісты капітал».
21.45 **«Таямніца возера».** Серыял.
22.30 «Рабінзоны Мантсінсаары». Д/ф.
23.30 **«Новенькая».** Серыял.

СРЕДА, 26 ИЮНЯ

Беларусь 1

06.00, 07.25, 08.20 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 19.00 «Новости».
07.15, 08.10 «Новости экономики».
07.20, 08.15, 18.15, 00.10 «Зона Х. Криминальные новости».
09.15, 22.20 **«След».** Сериал.
10.10, 18.35, 19.25 **«Отдай мою мечту».** Сериал.
12.05 II Европейские игры.
13.00 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.15 **«Баллада о бомбере».** Сериал.
16.50 «Белорусское времечко».
17.45 «Освобождение».
21.00 «Панорама».
22.05 «На контроле президента».
23.50 «Сфера интересов».

Беларусь 2

07.00 «Включайся!».
09.00, 20.50 «Тэлебарометр».
09.05 «Слепая». Док.сериал.
09.55 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Мужчины. Женщины. Квалификация. Борьба вольная. Мужчины. Женщины. Квалификация. Пляжный футбол. Предварительный раунд. Бокс. Мужчины. Женщины. Квалификация. Прямая трансляция.
17.10 «Женщины и спорт».
17.55 II Европейские игры. Минск-2019. Пляжный футбол. Предварительный раунд. Борьба вольная. Мужчины. Женщины. Квалификация. Финалы. Прямая трансляция.
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».
22.05 «Обмен женами».
23.20 **«Женский доктор–2».**Сериал.
00.15 «Сыграй меня, если сможешь».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35, 12.25 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 20.15 «Навіны культуры».
08.20, 17.45 **«Сакрэтны фарватар».** Серыял.
09.30, 15.55 **«Прыкаваны».** М/ф.
11.20, 21.05 «Апошні дзень».
12.20, 20.35 «Гэты дзень».
12.55 «Гарады Беларусі».
13.20, 18.55 «Ваенны ўрач. Юрый Вараб'ёў. Аперацыя «Граната»: дастаць любой цаной».
14.00, 21.40 **«Трывожны месяц верасень».** Серыял.
15.30 «Аркадзь Куляшоў: «Каханая, бывай!».
19.35 «Камертон».
20.00, 23.40 «Архітэктура Беларусі».
20.40 «Калыханка».
23.15 «Я хачу гэта ўбачыць!».

Беларусь 5

08.05, 00.05 II Европейские игры. Минск-2019. Итоги дня.
08.35, 13.00, 16.15, 22.00, 23.45 «Евроцентр».
08.50 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба из лука. Стрельба пулевая. Пистолет. Стрельба пулевая. Винтовка. Из трех положений. Гребля на байдарках и каноэ.
13.15 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба из лука. Стрельба пулевая. Пистолет. Стрельба пулевая. Винтовка. Стрельба из лука. Стрельба пулевая. Пистолет. Гребля на байдарках и каноэ.
16.30 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Стрельба пулевая. Пистолет. Легкая атлетика. Бокс.
22.15 II Европейские игры. Минск-2019. Гребля на байдарках и каноэ.
00.35 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Борьба вольная. Пляжный футбол. Бокс.

ОНТ

06.00, 07.05, 08.05 «Наше утро».
07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
09.10 «Теория заговора».
09.50 «Жить здорово!».
11.10 **«Участок».** Сериал.
12.05 «Модный приговор».
13.10 **«Условия контракта–2».** Сериал.
15.00 «Давай поженимся!».
16.20 «Мужское/Женское».
17.25, 18.20 «На самом деле».
18.50 «Удача в придачу!» с «Евроопт».
18.55 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 **«Ангел-хранитель».** Сериал.
23.10 «Партизаны Беларуси».
23.40 **«Эти глаза напротив».** Сериал.

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
10.45 «Дневник II Европейских игр».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25, 20.40 **«Ведьма».** Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «Судьба человека».
17.25 «60 минут».
18.35 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
22.30, 23.10 «Кто против?».
00.30 «Вечер».

НТВ-Беларусь

06.00 «Астропрогноз».
06.05, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10 «Специальный репортаж».
06.30 «Реальный мир».
07.10 «Мальцева».
07.50, 08.05 **«Мухтар. Новый след».** С.
08.40, 10.20 **«Пасечник».** Сериал.
09.40, 22.45 «ЧП.by».
11.10, 23.10 **«Банды».** Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.00, 16.25 **«Морские дьяволы».** Сериал.
17.00 «ДНК».
18.05, 19.50 **«Морские дьяволы. Северные рубежи».** Сериал.
19.35 «Сегодня. Главное».
20.50 **«А.Л.Ж.И.Р.».** Сериал.

СТВ

05.35, 22.15 «Смотреть всем!».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.10 «Минщина».
06.20, 07.50 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.25, 22.55 «СТВ-спорт».
09.15 «Минск и минчане».
09.45, 23.05 «Загадки человечества».
10.40 **«Белые волки».** Сериал.
12.30 «В последний момент».
12.40, 21.35, 23.50 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45, 01.20 «Невероятно интересные истории».
14.45 «Водить по-русски».
15.10, 16.50 **«Жизнь и приключения Мишки Япончика».** Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
21.15 «Специальный репортаж СТВ».
00.30 «Секреты древних красавиц».

Мир

06.00 **«Супруги».** Сериал.
06.50, 10.10, 20.40, 00.10 **«Розыск».** Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.15 «Зал суда. Битва за деньги».
14.10 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.05 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 01.50 «Такому мама не научит».
17.15, 19.20 **«Возвращение Мухтара–2».** Сериал.
19.55 «Игра в кино».
02.20 **«Двойная сплошная».** Сериал.
05.35 «Держись, шоубиз!».

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.20 «Новости культуры».
06.35 «Пешком…».
07.05 «Правила жизни».
07.35 «Театральная летопись».
08.00, 02.05 «Иностранное дело».
08.40, 21.30 **«Моя судьба».** Сериал.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 23.55 «Сегодня и каждый день. Людмила Касаткина».
12.25 «Искусственный отбор».
13.05 «Первые в мире».
13.25 «Гитара семиструнная».
14.05 «Девушка из Эгтведа».
15.10 «Библейский сюжет».
15.40 «Сати. Нескучная классика…».
16.25 **«Цыган».** Сериал.
17.45, 01.05 «Исторические концерты».
18.45 «Искатели».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Ступени цивилизации».
21.00 «Спокойной ночи, малыши!».
21.15 «Мировые сокровища».
22.50 «Мост над бездной».
23.40 Дневник XVI Международного конкурса им.П.И.Чайковского.
02.45 «Цвет времени».

Белсат

07.00, 12.15, 20.00, 01.25 «Вось так».
07.15, 12.30, 20.40, 01.35 «Студыя «Белсат».
07.50, 13.05, 21.00, 02.15 «Аб'ектыў».
08.10, 14.20 «Над Нёмнам».
08.25 «Асабісты капітал».
08.50 «Ларачка ў эпоху перамен». Рэпартаж.
09.10 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
09.20 **«Дом ля поплаву».** Серыял.
10.05 **«Таямніца возера».** Серыял.
10.55, 18.50 «Мова нанова»: «Палескія спевы».
11.20, 17.15 «Ізгоі». Д/ф.
13.25 «Священная война» расійцаў». Д/ф.
14.35 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Паставы, якія мы выбіраем».
14.55 «Крама для ўсіх». Рэпартаж.
15.10 «Кожны з нас».
16.00 **«Час гонару».** Серыял.
16.50 **«Карона каралёў».** Серыял.
18.10 «Невядомая Беларусь»: «Невядомая вайна 1654–1667 гг. Крывавы патоп». Д/ф.
19.10 «Вяскоўцы».
19.40 «Загадкі беларускай гісторыі»: «7 лістапада. Дзень свята ці знк бяды?».
21.20 «Давайце разбірацца».
21.50 **«Ратаўнікі».** Серыял.
22.35 «Апошнія людзі ў Алепа». Д/ф.
23.35 **«Што бачыла сонейка».** М/ф.

ЧЕТВЕРГ, 27 ИЮНЯ

Беларусь 1

06.00, 07.25, 08.20 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 19.00 «Новости».
07.15, 08.10 «Новости экономики».
07.20, 08.15, 18.15, 00.15 «Зона Х. Криминальная хроника».
09.15, 22.25 **«След».** Сериал.
10.05, 18.35, 19.20 **«Шанс на любовь».** Сериал.
12.05 II Европейские игры.
13.00 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.15 **«Баллада о бомбере».** Сериал.
16.50 «Белорусское времечко».
17.45 «Освобождение».
21.00 «Панорама».
22.05 «Игры.by».
23.55 «Сфера интересов».

Беларусь 2

06.55, 20.55 «Тэлебарометр».
07.00 «Включайся!».
09.00, 21.00 «Слепая». Док.сериал.
09.55, 22.05 «Экстрасенсы-детективы».
10.55 II Европейские игры. Минск-2019. Борьба вольная. Квалификация. Спортивная гимнастика. Квалификация. Пляжный футбол. Мужчины. Прямая трансляция.
16.50 II Европейские игры. Минск-2019. Спортивная гимнастика. Мужчины. Женщины. Квалификация. Борьба вольная. Женщины. Квалификация. Борьба вольная. Мужчины. Женщины. Финалы. Прямая трансляция.
22.05 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».
23.10 **«Женский доктор–2».** Сериал.
00.05 «Сыграй меня, если сможешь».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35, 12.25 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 20.15 «Навіны культуры».
08.20, 17.45 **«Сакрэтны фарватар».** Серыял.
09.30, 16.10 **«Кожны дзень доктара Калліннікавай».** М/ф.
11.00 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
11.20, 21.05 «Апошні дзень».
12.20, 20.35 «Гэты день».
12.55 «Гарады Беларусі».
13.20, 18.55 «Знішчальнікі Другой сусветнай вайны».
14.00, 21.40 **«Гарачы снег».** М/ф.
15.45 «Запіскі на палях».
19.35 «Камертон».
20.00, 23.50 «Архітэктура Беларусі».
20.40 «Калыханка».
23.25 «Я хачу гэта ўбачыць!».

Беларусь 5

08.05, 23.35 II Европейские игры. Минск-2019. Итоги дня.
08.35, 12.40, 17.25, 23.15 «Евроцентр».
08.50 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба из лука. Стрельба пулевая.
09.50 II Европейские игры. Минск-2019. Гребля на байдарках и каноэ.
11.25 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба из лука. Стрельба пулевая. Винтовка. Настольный теннис.
12.55 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба из лука. Настольный теннис. Стрельба пулевая. Винтовка. Гребля на байдарках и каноэ. Финалы. Стрельба из лука. Стрельба стендовая. Велоспорт. Трек.
17.40 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Стрельба стендовая. Велоспорт. Пляжный футбол.
21.25 Баскетбол. Чемпионат Европы – 2019. Женщины. Сербия–Беларусь (в перерыве – «Евроцентр»).
00.05 II Европейские игры. Минск-2019. Борьба вольная. Спортивная гимнастика. Пляжный футбол. Борьба вольная.

ОНТ

06.00, 07.05, 08.05 «Наше утро».
07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
09.10 «Теория заговора».
09.50 «Жить здорово!».
11.10 **«Участок».** Сериал.
12.05 «Модный приговор».
13.10 **«Условия контракта–2».** Сериал.
15.00 «Давай поженимся!».
16.20 «Мужское/женское».
17.25, 18.20 «На самом деле».
18.50 «Удача в придачу!» с «Евроопт».
18.55 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 «Марков. Ничего личного».
21.40 **«Ангел-хранитель».** Сериал.
23.40 «Партизаны Беларуси».
00.10 **«Эти глаза напротив».** Сериал.

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25, 20.40 **«Ведьма».** Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «Судьба человека».
17.25 «60 минут».
18.35 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
22.30, 23.10 «Кто против?».
00.30 «Вечер».

НТВ-Беларусь

06.00 «Астропрогноз».
06.05, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10 «Специальный репортаж».
06.30 «Реальный мир».
07.10 «Мальцева».
07.50, 08.05 **«Мухтар. Новый след».** Сериал.
08.40, 10.20 **«Пасечник».** Сериал.
09.40, 22.45 «ЧП.by».
11.10, 23.10 **«Банды».** Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.00, 16.25 **«Морские дьяволы».** Сериал.
17.00 «ДНК».
18.05, 19.50 **«Морские дьяволы. Северные рубежи».** Сериал.
19.35 «Сегодня. Главное».
20.50 **«А.Л.Ж.И.Р.».** Сериал.

СТВ

05.35, 22.00 «Смотреть всем!».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.10 «Минщина».
06.20, 07.50 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.25, 22.55 «СТВ-спорт».
09.15 «Анфас».
09.35, 23.05 «Загадки человечества».
10.40 **«Белые волки».** Сериал.
12.30 «В последний момент».
12.40, 21.15, 23.50 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45, 01.20 «Невероятно интересные истории».
14.45 «Как устроен мир».
15.45, 16.50 **«Бомба».** Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
00.30 «Секреты древних красавиц».

Мир

06.00 **«Супруги».** Сериал.
06.50, 10.10, 20.40, 00.20, 05.45 **«Розыск».** С.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.15 «Зал суда. Битва за деньги».
14.10 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.05 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 01.55 «Такому мама не научит».
17.15, 19.20 **«Возвращение Мухтара–2».** С.
19.55 «Игра в кино».
00.10 «В гостях у цифры».
02.20 **«Двойная сплошная».** Сериал.

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.20 «Новости культуры».
06.35 «Пешком…».
07.05 «Правила жизни».
07.35 «Театральная летопись».
08.00 «Иностранное дело».
08.40 **«Моя судьба».** Сериал.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 00.50 «Мы поем стихи. Татьяна и Сергей Никитины».
12.25 «Искусственный отбор».
13.10 «Первые в мире».
13.25 «Гитара семиструнная».
14.05 «Последний маг. Исаак Ньютон».
15.10 «Моя любовь – Россия!».
15.40 «2 Верник 2».
16.20 **«Цыган».** Сериал.
17.45, 02.05 «Исторические концерты».
18.40 «Искатели».
19.45 «Главная роль».
20.00 «Русская Ганза. Передний край Европы».
20.45 «Ганзейские дни Нового времени».
22.10 «Кино о кино».
22.50 «Мост над бездной».
23.40 Дневник XVI Международного конкурса им.П.И.Чайковского.
23.55 «Самая счастливая осень». К 95-летию со дня рождения Вадима Сидура.

Белсат

07.00, 12.15, 20.00, 01.05 «Вось так».
07.15, 12.35, 20.20, 01.20 «Студыя «Белсат».
07.50, 13.05, 21.00, 01.55 «Аб'ектыў».
08.10, 13.25 «Вяскоўцы».
08.40 «Вандроўкі па Гродзеншчыне».
08.50 «Давайце разбірацца».
09.20 **«Дом ля поплаву».** Серыял.
10.05 **«Ратаўнікі».** Серыял.
10.55, 18.55 «Мова нанова»: «Сапега».
11.15, 17.25 «Апошнія людзі ў Алепа». Д/ф.
13.55 «Загадкі беларускай гісторыі»: «7 лістапада. Дзень свята ці знак бяды?».
14.10 **«Што бачыла сонейка».** М/ф.
16.00 **«Час гонару».** Серыял.
16.50 **«Карона каралёў».** Серыял.
17.15 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
18.25 «Невядомая Беларусь»: «Пашпарт для беларуса». Д/ф.
19.20 «Эксперт».
19.40 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Любча над Нёмнам».
21.20 «Кожны з нас».
22.15 **«Пажарнікі».** Серыял.
23.00 «Аліса ў краіне вайны». Д/ф.
00.20 **«Афіцэры».** Серыял.

Народная Воля http://www.nv-online.info
21 ЧЭРВЕНЯ 2019 г.

ПЯТНИЦА, 28 ИЮНЯ

Беларусь 1

06.00, 07.25, 08.20 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 15.00, 19.00 «Новости».
07.15, 08.10 «Новости экономики».
07.20, 08.15, 18.10 «Зона Х. Криминальная хроника».
09.15 «След». Сериал.
10.10, 18.40, 19.25 «Шанс на любовь». Сериал.
12.05 II Европейские игры.
13.00 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.20 «Баллада о бомбере». Сериал.
16.45 «Сваты-6». Сериал.
17.40 «Освобождение».
21.00 «Панорама».
22.05 «Клуб редакторов».
22.45 «Вернешся – поговорим». Сбериал.

Беларусь 2

07.00 «Включайся!».
09.00, 21.55 «Тэлебарометр».
09.05 «Слепая». Док.сериал.
10.05, 00.05 «Орел и решка. Рай и ад».
11.00 «Женский доктор–2». Сериал.
12.55 II Европейские игры. Минск-2019. Велоспорт. Мужчины. Женщины. Трек. Квалификация. Стрельба стендовая. Микст. Скит. Финал. Прямая трансляция.
17.10 «Женщины и спорт».
17.55 II Европейские игры. Минск-2019. Пляжный футбол. Предварительный раунд. Велоспорт. Мужчины. Женщины. Трек. Финалы. Прямая трансляция.
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».
22.05 «Битва экстрасенсов. 17-й сезон».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35, 12.25 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 20.15 «Навіны культуры».
08.20, 17.45 «Сакрэтны фарватар». Серыял.
09.30, 16.10 «Зімовы вечар у Гаграх». М/ф.
11.00 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
11.20, 21.05 «Апошні дзень».
12.20, 20.35 «Гэты дзень».
12.55 «Сіла веры».
13.20, 18.55 «Знішчальнікі Другой сусветнай вайны».
14.00, 21.40 «Контрудар». М/ф.
15.20 «Артэфакты».
15.45 «Запіскі на палях».
19.35 «Камертон».
20.00 «Архітэктура Беларусі».
20.40 «Калыханка».
23.05 «Разам са сваёй краінай». Сольны канцэрт Алесі.

Беларусь 5

08.05, 00.55 II Европейские игры. Минск-2019. Итоги дня.
08.35 II Европейские игры. Минск-2019. Гребля на байдарках и каноэ.
09.35, 13.40, 17.10, 22.30, 00.35 «Еврокцентр».
09.50 II Европейские игры. Минск-2019. Стрельба пулевая. Микст. Пистолет. Настольный теннис. Борьба вольная. Борьба греко-римская.
13.55 II Европейские игры. Минск-2019. Пляжный футбол. Настольный теннис. Бокс.
17.25 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Стрельба пулевая. Микст. Пистолет. 25 м. Легкая атлетика. Борьба греко-римская. Борьба вольная. Бокс.
20.25 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Бокс.
22.45 Баскетбол. Чемпионат Европы – 2019. Женщины. Бельгия–Беларусь.
01.25 II Европейские игры. Минск-2019. Велоспорт. Трек. Стрельба стендовая. Микст. Скит. Пляжный футбол. Велоспорт.

ОНТ

06.00, 07.05, 08.05 «Наше утро».
07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
09.10 «Идеальный ремонт».
09.50 «Жить здорово!».
11.10 «Участок». Сериал.
12.05 «Модный приговор».
13.10 «Условия контракта-2». С.
15.00 «Давай поженимся!».
16.20, 00.35 «Тревожная кнопка».
16.40 «Эксклюзив».
18.20 «Вокруг смеха».
19.00 «Поле чудес».
20.00 «Время».
21.10 «Три аккорда».
23.10 «Что? Где? Когда?» в Беларуси». Летняя серия игр. Финал.

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25 «Ведьма». Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «Судьба человека».
17.25 «60 минут».
18.35 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.40, 23.25 «Противостояние». Х/ф.
23.10 «Дневник II Европейских игр».
00.25 «Кто против?».

НТВ-Беларусь

06.00 «Астропрогноз».
06.05, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00 «Сегодня».
06.10 «Специальный репортаж».
06.30 «Реальный мир».
07.10 «Мальцева».
07.50, 08.05 «Мухтар. Новый след». Сериал.
08.40, 10.20 «Адвокат». Сериал.
09.40, 23.15 «ЧП.by».
11.10, 23.50 «Банды». Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.00, 16.25 «Морские дьяволы». Сериал.
17.00 «ДНК».
18.05 «Экспертиза преступлений».
18.35, 19.50 «Морские дьяволы. Северные рубежи». Сериал.
19.35 «Сегодня. Главное».
21.20 «А.Л.Ж.И.Р.». Сериал.

СТВ

05.35, 22.00 «Смотреть всем!».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.10 «Минщина».
06.20, 08.00 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.25, 22.55 «СТВ-спорт».
07.50, 13.50, 16.50 «Экстренный вызов».
09.25 «Специальный репортаж СТВ».
09.45, 23.05 «Загадки человечества».
10.40 «Белые волки». Сериал.
12.25 «В последний момент».
12.35, 21.15, 23.55 «Самые шокирующие гипотезы».
14.00, 01.25 «Невероятно интересные истории».
14.45 «Как устроен мир».
15.35, 17.00 «Бомба». Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
00.40 «Секрет древних красавиц».

Мир

06.00, 10.20 «Розыск». Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Новости».
10.10 «В гостях у цифры».
13.15 «Зал суда. Битва за деньги».
14.10 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.05 «Дела семейные. Новые истории».
16.15 «Такому мама не научит».
16.45 «Возвращение Мухтара-2». Сериал.
19.20 «Всемирные игры разума».
19.55 «Зайчик». Х/ф.
21.45 «Танцор диско». Х/ф.
00.40 «Фестиваль «Авторадио» «Дискотека 80-х».

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 10.00, 15.00, 19.30 «Новости культуры».
06.35 «Пешком...».
07.05 «Правила жизни».
07.35 «Театральная летопись».
08.05 «Иностранное дело».
08.45 «Он, она и дети». Х/ф.
10.20 «Интермеццо». Х/ф.
11.55 «Самуил Маршак. Обыкновенный гений».
12.40 «Искусственный отбор».
13.25 «Гатчина. Свершилось».
14.10 «Русская Ганза. Передний край Европы».
15.10 «Письма из провинции».
15.35 «Энигма. Василий Петренко».
16.15 «Во власти золота». Х/ф.
17.50 «Исторические концерты».
18.45 «Царская ложа».
19.45 «Смехоностальгия».
20.15 «На подмостках сцены». Х/ф.
21.40 Закрытие XVI Международного конкурса им.П.И.Чайковского. Гала-концерт лауреатов (в перерыве – «Новости культуры»).
01.30 «Искатели».
02.20 Мультфильмы для взрослых.

Белсат

07.00, 13.00, 20.00, 00.05 «Вось так».
07.15, 13.15, 20.20, 00.25 «Студыя «Белсат».
07.50, 13.50, 21.00, 01.00 «Аб'ектыў».
08.10, 14.10 «Кожны з нас».
09.05 «Эксперт».
09.25 «Дом ля пляжу». Серыял.
10.10 «Пажарнікі». Серыял.
11.00, 18.45 «Мова нанова»: «Дрўляная архітэктура».
11.20, 17.15 «Аліса ў краіне вайны». Д/ф.
12.40 «Welcome ў Беларусь».
15.05 «Невядомая Беларусь»: «Пашпарт для беларуса». Д/ф.
15.35 «54%».
16.00 «Час гонару». Серыял.
16.45 «Карона каралёў». Серыял.
18.30 «Тэатр «і». Рэпартаж.
19.10 «Хай так TV».
19.40 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Езуіты ў Пінску. Не збурыць, не выкараніць».
21.20 «Маю права».
21.45 «Расчэплены на атамы». Д/ф.
22.30 «Фехтавальнік». М/ф.

КАДРЫ

Михаил Мархель – новый главный тренер сборной Беларуси по футболу

Футбольную карьеру уроженец Минска **Михаил Мархель** начинал в чемпионате БССР: три года нападающий провел в бобруйском «Шиннике», еще два – в могилевском «Днепре». В 1988 году попал в минское «Динамо», в составе которого забил 12 мячей в 57 матчах.

После развала Союза Михаил Мархель отправился искать счастья в зарубежных клубах. Первый легионерский опыт он приобрел в «Будучности» из Подгорицы. Михаил успел застать последние полгода чемпионата Югославии, после чего пришлось уехать – турнир развалился, а на Балканах началась война.

Дальше была Венгрия, где белорусский футболист сменил два клуба – «Ньиредьхаза» и «Хайдунанаш».

Мархель вернулся на родину, затем отправился в российский «Владикавказ», в составе которого провел, пожалуй, лучший сезон в карьере – в чемпионате России-1993 он забил 14 голов.

Из-за травм футболист был вынужден повесить бутсы на гвоздь и перейти на тренерскую работу. Работал в школе минского «Динамо», в «Звезде»-БГУ, в брестском «Динамо», бобруйской «Белшине» и солигорском «Шахтере», сообщает pressball.by.

С 2009 года Михаил Мархель «варится» в системе сборных. Прошел все ступеньки – от самой младшей команды (не старше 15 лет) до юниорской (U-19), а теперь и молодежной сборной. «Молодежка», кстати, феерично стартовала в отборочном турнире на чемпионат Европы-2021, победив команду Гибралтара с неприличным для футбола счетом – 10:0.

«Есть ли у меня задача когда-то стать главным тренером сборной Беларуси? Не поверю, если кто-то скажет, что не стремится стать тренером своей национальной команды, – рассказывал пару лет назад изданию «Спорт день за днем» Михаил Мархель. – *Это вершина карьеры. Многое зависит от случая. Но ждать его, ничего не делая, нельзя. Необходимо идти ступенька за ступенькой.*

Прежде чем стать главным тренером национальной команды, необходимо чего-то добиться. Так что я открыт для интересных предложений».

Сергей НИКАНОРОВ.

СУББОТА, 29 ИЮНЯ

Беларусь 1

06.15 Слово Митрополита Тадеуша Кондрусевича на день Святых апостолов Петра и Павла.
06.25 «Існасць».
06.50, 16.55 «Моя звезда». Сериал.
08.25 «Кулинарная дипломатия».
09.00, 12.00, 15.00 «Новости».
09.15 «Маршрут построен».
10.00 «Здоровье».
10.55 «Дача».
11.35 «Незабытый подвиг». Хроникально-документальный фильм.
12.05 II Европейские игры.
13.00 «Вернешься – поговорим». Сериал.
15.20 «Краіна».
15.50, 01.20 «Сваты-6». Сериал.
21.00 «Панорама».
22.05 «Любовь в розыске». Сериал.

Беларусь 2

07.00 «Центральная больница». Сериал.
07.55, 22.10 «Тэлебарометр».
08.00 «Шрек-2». Мультфильм.
09.30 «Черепашки-ниндзя». Мультсериал.
09.50 «Кто я?».
10.15 «Копейка в копейку».
10.55 II Европейские игры. Минск-2019. Карате. Борьба греко-римская. Пляжный футбол. Прямая трансляция.
17.00 II Европейские игры. Минск-2019. Карате. Финалы. Пляжный футбол. Финалы. Бадминтон. Мужчины. Женщины. Пары. Финал. Прямая трансляция.
21.05 «Орел и решка. Рай и ад».
22.05 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».
22.15 «Трансформеры: эпоха истребления». Х/ф.

Беларусь 3

07.35 «Сіла веры».
08.00, 13.35, 20.15 «Навіны культуры».
08.20, 13.50, 20.35 «Гэты дзень».
08.25 Мультфільм.
08.35 «Удовы». М/ф.
10.00 «Живая культура».
10.30 «Беларуская кухня».
10.55 «Вадзіцель аўтобуса». М/ф.
13.05 «Навукаманія».
13.55 «Чорны прынц». М/ф.
15.30 «Дзесяць фатаграфій».
16.05 «Славянскі базар у Віцебску – 2018». Гала-канцэрт.
17.40 «Артэфакты».
18.10 «Старшыня». М/ф.
19.35 «Я хачу гэта ўбачыць!».
20.00 «Суразмоўцы».
20.40 «Калыханка».
21.25 «Салодкая жанчына». М/ф.
22.40 «Пане Каханку». Спектакль Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага.

Беларусь 5

07.05, 23.30 II Европейские игры. Минск-2019. Итоги дня.
07.35 II Европейские игры. Минск-2019. Легкая атлетика. Финалы.
09.35, 13.40, 16.40, 21.50, 23.10 «Еврокцентр».
09.50 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Велоспорт. Трек.
13.55 II Европейские игры. Минск-2019. Спортивная гимнастика. Настольный теннис. Команды. Бокс.
16.55 II Европейские игры. Минск-2019. Бокс. Велоспорт. Трек. Настольный теннис. Команды. Борьба греко-римская.
22.05 II Европейские игры. Минск-2019. Настольный теннис. Команды.
00.00 II Европейские игры. Минск-2019. Карате. Борьба греко-римская. Пляжный футбол. Карате. Пляжный футбол. Бадминтон. Пары.

ОНТ

07.00, 09.00, 16.00 «Наши новости».
07.10 «Гусарская баллада». Х/ф.
09.10 «Ералаш».
09.40 «Теория заговора».
10.35 «Честное слово».
11.25 «Стас Михайлов. Все слезы женщин». Д/ф.
12.30 «Слишком красивая жена». Сериал.
16.20 «Кто хочет стать миллионером?».
18.00, 21.10 «Сегодня вечером».
20.00 «Наши новости». Субботний выпуск.
20.45 «Метеогид».
22.20 «Жара». Музыкальная премия.
00.30 «Притворись моим мужем». Х/ф.

РТР-Беларусь

07.00 «Утро Беларуси».
10.20 «По секрету всему свету».
10.45 Дневник II Европейских игр.
11.00 «Вести».
11.20 «Пятеро на одного».
12.10 «Наше дело».
12.25 «Четвертый пассажир». Х/ф.
14.15 «Выход в люди».
14.55 «Далекие близкие».
16.00 «Берег надежды». Сериал.
19.45 «Плюс-минус».
20.00 «Вести в субботу».
20.55 «Привет, Андрей!».
22.40 «Любовь не по правилам». Х/ф.

НТВ-Беларусь

00.15 «История одного назначения». Х/ф.
06.15 «Астропрогноз».
06.20 «Terra incognita. Беларусь неизвестная».
06.50 «Понять и обезвредить».
07.25 «Подозреваются все».
08.00, 10.00, 16.00 «Сегодня».
08.20 «ЧП.by».
08.50 «Врачебные тайны плюс».
09.25 «Города Беларуси».
10.25 «Главная дорога».
11.05 «Еда живая и мертвая».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.05 «Поедем, поедим!».
14.00 «Семин. Возмездие». Сериал.
16.25 «Следствие вели...».
17.10 «Секрет на миллион».
19.00 «Центральное телевидение».
20.35 «Раскаленный периметр». Сериал.
23.55 «Мировая закуска».

СТВ

06.10 «Пища богов».
07.50 «Анфас».
08.10 «Самая полезная программа».
09.00, 23.25 «Документальный спецпроект».
10.00 «Минск и минчане».
10.35 «Центральный регион».
11.05, 13.40, 16.40, 21.05 «Жизнь и приключения Мишки Япончика». Сериал.
13.30, 16.30, 19.30 «24 часа».
19.55 «СТВ-спорт».

Мир

06.00 Мультфильмы.
06.15 «Миллион вопросов о природе».
06.25 «Союзники».
06.55 «Такие разные».
07.25 «Секретные материалы».
07.55 «Любовь без границ».
08.55 «Ой, мамочки!».
09.25 «Рожденные в СССР».
10.00, 16.00, 19.00 «Новости».
10.15 «Как в ресторане».
10.45 «Зайчик». Х/ф.
12.35, 16.15, 19.15 «Две судьбы». Сериал.
01.10 «Танцор диско». Х/ф.
02.40 «Фестиваль «Авторадио» «Дискотека 80-х».

Россия Культура

06.30 «Библейский сюжет».
07.05 «Снежная королева». Мультфильм.
08.10 «Во власти золота». Х/ф.
09.50 «Телескоп».
10.15 «Передвижники. Василий Суриков».
10.45 «На подмостках сцены». Х/ф.
12.10 «Больше, чем любовь».
12.55, 01.35 «Дикая природа островов Индонезии».
13.50 «Эрмитаж».
14.15 Гала-концерт к 100-летию Капеллы России им.А.А.Юрлова.
15.50 «Хакасия. По следам следов наскальных».
16.35 «Мой серебряный шар».
17.20 «К кому залетел певчий кенар». Х/ф.
19.00 «Предки наших предков».
19.40 «Линия жизни». К 70-летию Александра Панкратова-Черного.
20.35 «Зимний вечер в Гаграх». Х/ф.
22.00 «Гленн Гульд. Жизнь после смерти».
23.50 «Путь дракона». Х/ф.
02.30 Мультфильм для взрослых.

Белсат

07.00 «Вось так».
07.15 «Студыя «Белсат».
07.50, 21.00, 00.35 «Аб'ектыў».
08.10 «Мамі Фаталь». Мультсерыял.
08.20 «Прыгоды Цўікі». Мультсерыял.
08.35 «Пацукі». Мультсерыял.
08.45 «Аблавушак». Мультсерыял.
08.50 «Англійская для дзяцей».
09.05 «Мова нанова»: «Сурдапедагогіка».
09.25 «Аўтастопам па Беларусі».
09.40 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Курганы Наўры. На мяжы крывіцкай зямлі».
10.00 «Вяскоўцы».
10.25 «Беларускі клімат»: «Гутатэлі».
10.50 «Асабісты капітал».
11.15 «Welcome ў Беларусь».
11.35 «Дата праўды: 26.11–31.12.1920. Слуцкі збройны чын».
11.55 «Над Нёмнам».
12.15 «Intermarium»: «Еўропа паміж свастыкай і чырвонай зоркай».
13.05 «Невядомая Беларусь»: «Цівалі». Д/ф.
13.40 «Тэатр «і». Рэпартаж.
13.55, 23.15 «Belsat Music LIVE».
14.30 «Ратаўнікі». Серыял.
15.15, 23.45 «Расшчэпленыя на атамы». Д/ф.
16.05 «Час гонару». Серыял.
16.50 «Карона каралёў». Серыял.
17.20 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
17.35 «Фехтавальнік». М/ф.
19.10 «Карпарацыя «Беднасць». Д/ф.
20.05 «Я не буду гэтага есці».
20.40 «Суродзічы».
21.15 «Дурань». М/ф.
00.50 «Новенькая». Серыял.

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 30 ИЮНЯ

Беларусь 1

06.35 «Моя звезда». Сериал.
08.20 «Клуб редакторов».
09.00, 12.00, 15.00 «Новости».
09.15 «Арсенал».
09.50 «Сваты-6». Сериал.
10.50 «На вылет!».
11.40 «Игры.by».
12.05 II Европейские игры.
13.00 «Вернешся – поговорим». С.
15.20 «Твой город».
15.35 «Вокруг планеты».
16.25 «Новости. Центральный регион».
16.50 «Виноград». Сериал.
20.40 «Навіны надвор'я».
21.00 «Главный эфир».
21.55 II Европейские игры. Минск-2019. Торжественная церемония закрытия. Прямая трансляция.
00.10 «14+». Х/ф.

Беларусь 2

06.45 «Центральная больница». Сериал.
07.40, 18.20 «Тэлебарометр».
07.45 «Черепашки-ниндзя». Мультсериал.
08.55 «Мир наизнанку. Япония».
09.55 «Голос монстра». Х/ф.
11.50 II Европейские игры. Минск-2019. Бадминтон. Мужчины. Женщины. Пары. Микст. Финалы. Бокс. Мужчины. Женщины. Финалы. Прямая трансляция.
16.00 «Папа попал».
18.50 «Битва экстрасенсов. 17-й сезон».
20.55 «Обмен женами».
22.05 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».
22.15 «Третий лишний».
23.15 «Сыграй меня, если сможешь».
23.45 «Орел и решка. Рай и ад».

Беларусь 3

07.35 «Святыні Беларусі».
08.00, 14.15, 20.15 «Навіны культуры».
08.20, 14.35, 20.35 «Гэты дзень».
08.25 «Салодкая жанчына». М/ф.
10.00 «Наперад у мінулае».
10.30 «Беларуская кухня».
11.00 «Нацыянальны хіт-парад».
11.55 «Старшыня». М/ф.
13.20 «Майстры і куміры».
14.40 «Дзесяць фатаграфій».
15.15 «Чорны прынц». М/ф.
16.50 «Живая культура».
17.20 «Вадзіцель аўтобуса». М/ф.
19.35 «Я хачу гэта ўбачыць!».
20.00 «Архітэктура Беларусі».
20.40 «Калыханка».
21.05 «Удовы». М/ф.
22.30 «Вечары Вялікага тэатра у Беларусі» «Сельскі гонар». Опера.

Беларусь 5

08.05, 00.20 II Европейские игры. Минск-2019. Итоги дня.
08.35, 12.40, 18.15, 00.00 «Еврокцентр».
08.50 II Европейские игры. Минск-2019. Карате. Велоспорт.
12.55 II Европейские игры. Минск-2019. Борьба греко-римская. Мужчины. Финал. Спортивная гимнастика. Мужчины. Женщины. Финалы. Велоспорт. Мужчины. Женщины. Трек. Финалы. Карате. Мужчины. Женщины. Квалификация. Карате. Мужчины. Женщины. Финалы. Прямая трансляция.
18.30 Баскетбол. Чемпионат Европы – 2019. Женщины. Беларусь–Россия (в перерыве – «Еврокцентр»).
20.20 II Европейские игры. Минск-2019. Борьба греко-римская. Мужчины. Финалы.
20.50 II Европейские игры. Минск-2019. Превью на арене.
21.50 II Европейские игры. Минск-2019. Торжественная церемония закрытия. Прямая трансляция.

ОНТ

07.00, 09.00, 16.00 «Наши новости».
07.10 «Маша и Медведь».
07.45 «Жизнь других».
08.40 «Метеогид».
09.10 «Воскресная проповедь».
09.25 «Здоровье».
10.35 «Непутевые заметки».
10.55 «Видели видео?».
11.45 «Ералаш».
12.05 «На Дерибасовской хорошая погода, или На Брайтон-бич опять идут дожди». Х/ф.
13.55, 16.20 «Легенды «Ретро FM». Международный музыкальный фестиваль.
16.50 «Семейные тайны».
18.25 «Лучше всех!».
20.00 «Контуры».
21.05 «Малая родина». Музыкальное театральное представление.
23.25 «Спортклуб».
23.45 «Что? Где? Когда?». Летняя серия игр.

РТР-Беларусь

07.00 «Противостояние». Х/ф.
10.30 «Смехопанорама».
11.00 «Вести».
11.20 «Сто к одному».
12.15 «Утренняя почта».
13.00 «Когда все дома».
14.00 «Смеяться разрешается».
14.45, 21.45 «Чужое счастье». Сериал.
20.00 «Вести недели».
23.00 «Москва. Кремль. Путин».
23.40 «Воскресный вечер».
01.15 «Действующие лица с Наилей Аскер-заде».

НТВ-Беларусь

06.10 «Астропрогноз».
06.20 «Terra incognita. Беларусь неизвестная».
06.50, 23.40 «Понять и обезвредить».
07.20 «Подозреваются все».
08.00, 10.00, 16.00 «Сегодня».
08.20 «Специальный репортаж».
08.35 «Однажды...».
09.15 «Кто в доме хозяин?».
10.25 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники».
11.55 «Дачный ответ».
13.00 «НашПотребНадзор».
14.00 «Семин. Возмездие». Сериал.
16.20 «Следствие вели...».
18.00 «Новые русские сенсации».
19.00 «Итоги недели».
20.05 «Отпуск по ранению». Сериал.

СТВ

06.00 «Пища богов».
07.40, 11.00, 21.25 «Документальный спецпроект».
09.10 «Минтранс».
10.00 «Добро пожаловаться!».
10.30 «Большой город».
12.30, 13.40, 16.40 «Бомба». Сериал.
13.30, 16.30 «24 часа».
19.30 «Неделя».
20.35 «Неделя спорта».

Мир

06.00, 06.25 Мультфильмы.
06.15 «Миллион вопросов о природе».
06.40 «Беларусь сегодня».
07.05 «Охота на работу».
07.45 «Культ/Туризм».
08.20 «Еще дешевле».
08.50 «Всемирные игры разума».
09.25 «Наше кино. История большой любви».
10.00, 16.00 «Новости».
10.15, 16.15, 19.30, 03.05 «Две судьбы». Сериал.
18.30, 00.30 «Вместе».
22.30, 01.00 «Темная сторона души». Сериал.

Россия Культура

06.30 «Человек перед Богом».
07.00 Мультфильмы.
08.25 «Зимний вечер в Гаграх». Х/ф.
09.50 «Обыкновенный концерт».
10.20 «Мертвые души». Х/ф.
12.00 «Алексей Грибов. Великолепная простота».
12.40, 17.10 «Первые в мире».
12.55 «Письма из провинции».
13.25, 01.40 «Страна птиц».
14.10 «Дневник лейтенанта Мелетина».
14.55 «Путь дракона». Х/ф.
16.30 «Картина мира».
17.25 «Пешком...».
17.50 «Великие имен».
18.35 «Романтика романса».
19.30 «Новости культуры».
20.10 «Он, она и дети». Х/ф.
21.25 «Ганзейский дни Нового времени». Закрытие XXXIX Международного фестиваля.
22.45 «Скрипач на крыше». Х/ф.
02.20 Мультфильмы для взрослых.

Белсат

07.00, 21.00, 00.40 «Аб'ектыў».
07.15 «Давайце разбірацца».
07.40 «Мамі Фаталь». Мультсерыял.
07.50 «Прыгоды Цўікі». Мультсерыял.
08.00 «Пацукі». Мультсерыял.
08.10 «54%».
08.30 «Я не буду гэтага есці».
09.05 «Англійская для дзяцей».
09.15 «Мова нанова»: «Коні».
09.35 «Аўтастопам па Беларусі».
09.50 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Зэльва. Ад Сапегаў да Геніюшаў».
10.05 «Вяскоўцы».
10.35 «Акраса парушае рэцэпты. Традыцыйныя польскія стравы нанова».
11.00 «Хай так TV».
11.30 «Маю права».
11.55 «Суродзічы».
12.15 «Кожны з нас».
13.00 «Невядомая Беларусь»: «Каўчэг». Д/ф.
13.40, 23.05 «Belsat Music LIVE».
14.15 «Пажарнікі». Серыял.
15.00 «Карпарацыя «Беднасць». Д/ф.
16.00 «Час гонару». Серыял.
16.50 «Дурань». М/ф.
18.45 «Вандроўкі па Гродзеншчыне».
19.05 «Тэорыя зацямнення». Д/ф.
20.35 «Welcome ў Беларусь».
21.15 «Размовы эксперта».
21.35 «Дыхай». М/ф.
23.40 «Лікёра-гарэлачны завод». Д/ф.
00.50 «Мент». Серыял.

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71. Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com http://www.nv-online.info

Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

9 772071 964000 19049

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 20.06.2019 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 23 005 экз. Заказ № 2008.